פערלאג „די וועלט".

מ. באגאליעפאוו.

מִלְחָמוֹת און פִינַאנְסֶען.

(איבערזעצט פון רוסיש).

ווילנא.
1906.

Войны и финансы.

М. Боголѣповъ.

ВИЛЬНА.
Типографія «Вдова и братья Роммъ».
Уголъ Духовскаго и Глухого пер. собств. домъ № 1/2.
1906.

מִלְחָמוֹת און פִינַאנְסֶען.

די פראַגע וועגען מלחמה און די מלוכה־פינאַנסען, ד. ה. די פראַגע וועגען דעם, וויפיעל דעם פאָלק קאָסט אָב די אָדער יענע מלחמה—פלעגט שטענדיג בלייבען אַ סוד־זאַך. אין דער צייט פון אַ מלחמה ווענדעט מען די אויפמערקזאַמקייט גאָר אויף אַנדערע פרטים. אויף איינצעלנע צוזאַמענשטויסונגען פון די פיינד, אויף די צאָהל טויטע און פערוואונדעטע, אויף די נעמען פון די פאַנצער־שיפען, אויף די נעמען פון די מיליטער־אָבטהיילונגען, פון די פיהרער און נאָך אַנדערע אויסערליכע איינצעלהייטען; דיווירט־שאַפטליכע זייט פון דער מלחמה בלייבט כמעט שטענדיג אין דער דונקעלהייט, אויפ'ן הינטער־גרונד. זעלטען ווען מען הערט גע־שפרעכען וועגען דעם, אַז צוליעב דער מלחמה האָט מען פער־גרעסערט די אָבצאָהלונגען, אָדער אַז בעת דער מלחמה זענען רייך געוואָרען די אָדער יענע פערזאָנען...

וויטער בעטראַכטען מיר די פראַגע וועגען די רוסישע מלחמות און פינאַנסען פון די עלטעסטע צייטען אָן. אַזאַ היסטאָ־רישער איבערבליק וועט אונז ערקלערען אויפ'ן בעסטען אופן דעם גרונד־געדאַנק, אַז ביי אַ מלחמה פערלירען שטענדיג די אַרבייטער־מאַסען, אַלץ־איינס צו די מלחמה איז דורכגעפיהרט זיעגרייך אָדער זי איז אָהן כבוד און שענדליך פערשפיעלט, אַלץ איינס צו די מלחמה האָט זיך געפיהרט אויף דאָס געלד, וואָס מען האָט צוזאַ־מענגעקליבען פון שטייערען, אָדער פון אַ הלואה, אָדער פון געפעלשטע מטבעות, אָדער פון די פאַפיער־געלד, וואָס די רעגירונג לאָזט אַרויס.

דער ענגלישער פאָליטישער טהוער גלאַדסטאָן האָט רעקאָמענדירט דעם ענגלישען פאַרלאַמענט צו פיהרען מלחמות אויף דאָס געלד, וואָס ווערט צוזאַמענגעקליבען פון שטייערען. און פאַר

די אַלע שטרעבונגען צו מלחמות צאָהלט נאָר דער קלאַס פון פאָלק, ביי וועלכען מען פרעגט זיך ניט נאָך צו ער פערלאַנגט צו פיהרען די אָדער יענע מלחמה און וועמען מען לאָזט איבער נאָר דאָס רעכט צו פערגיסען זיין בלוט און אויסלעדיגען זיינע קעשענעס.

אָבער פיהרען אַ מלחמה נאָר מיט שטייערן־געלד איז געפעהר־ליך. אַ מלחמה פאָדערט גרויסע סומען געלד. וואָס צום ביישפיעל וואָלט פאָרגעקומען, ווען מען וואָלט איידער ס׳האָט זיך אָנגעהויבען די מלחמה מיט יאַפּאַן, געפאָדערט פון יעדער רוסלענדער איינ־וואָהנער — ניט מאַכענדיג קיין אונטערשייד פון אַ קינד ביז אַ דער־וואַקסענעם, פון אַ מאַנסביל ביז אַ פרויענצימער, פון אַ נגיד ביז אַ בעטלער — ער זאָל אַריינטראָגען מיט אַ מאָל צו 30 רובל אויף מלחמה־הוצאות? ווי וואָלט זיך דערביי געפיהלט די פאַמיליע פון אַנ׳אַרבייטער, למשל, וואָס בעשטעהט פון 5 נפשות? פון אַזאַ געזינד וואָלט אויסגעקומען צו נעהמען מיט אַ מאָל 150 רובל... אַזאַ שטייער איז אונמעגליך, זאָגאַר, ווי דער לעזער וועט שפּעטער זעהען, אַזעלכע פאַקטען זענען אויך בעוואוסט אין דער געשיכטע פון רוסלאַנד. אמת, די רעגירונגען זעהען אויסצומיידען דעם דאָזיגען מיטעל, וועלכער איז אין אַלע אופנים געפעהרליך; זיי פון זייער זייט מאַכען הלואות, און דאָס פאָלק צאָהלט די פּראָ־צענטען און דעקט בויסלעכוויז אויף דעם חוב גופא. אַזאַ סיסטעם בינדט פאַנאַנדער דער רעגירונג די הענד. אָבער פון די קליינע אָבצאָהלונגען ווערען צוזאַמענגעשטעלט גרויסע און אין דעם איצטיגען מאָמענט צאָהלט אוים רוסלאַנד יעהרליך 315 מיליאָן רובל הוילע פּראָצענטען! די אונגעהויער גרויסע חובות,—דאָס זענען די ירושה פון די מלחמות און פון די פאָרבערייטונגען צו זיי. אויב עס זאָל ווייטער אויך אַזוי געהן, ווי ביז איצט, וועט דעם פאָלק אויסקומען אפילו אין די פריעדליכע צייטען צו טראָגען אַזאַ סומע שטייערן, וועלכע וועט אויף אַ סך אַריבערשטייגען די סומע פון 30 רובל אויף מלחמה־הוצאות פון יעדער לעבעדיגען נפש, ווי מיר האָבען דאָס אָנגענומען פריהער.

אָט פאַר וואָס די פראַגע וועגען מלחמה און די פינאַנסען איז אַזוי אינטערעסאַנט פאַר אַלעמען און אויך פאַר די אַרבייטער־מאַסען. די מלחמות וועלען פערשוואונדען ווערען ניט אַזוי גיך,

די פראַגע וועגען מלחמה און די פינאַנסען וועט נאָך לאַנג האָבען אַ בעזונדערען אינטערעס.

I.

אין די גאַנץ אַלטע צייטען האָבען אין רוסלאַנד געוואָהנט גרויסע סלאַווישע שבטים. די פערוואַלטונג איבער אַלע ענינים האָבען געפיהרט די פאָלקס-פערזאַמלונגען, די „וועטשעס" (ראַטהען), ווי זיי האָבען זיך אָנגערופען. די מאַכט פון דעם אויסגעוועהלטען פירסט איז געווען שטאַרק בעגרענצט דורך דעם פאָלקס-ראַטה. די פראַגען פון דעם פאָלקס-לעבען פלעגען בעשלאָסען ווערען ניט אין דעם פירסטליכען פאַלאַץ נור אויף דעם פאָלקס-ראַטה. דאָ פלעגען אויך בעשלאָסען ווערען די פראַגען וועגען מלחמה און פריעדען. אויב דאָס פאָלק פלעגט פערלאַנגען די אָדער יענע מלחמה, פלעגט ער געהן מיט זיין פירסט; אויב אָבער דער פאָלקס-ראַטה פלעגט צוליעב וואָסערע ניט איז אורזאַכען ניט איינוויליגען אויף די מלחמה, פלעגט מען דאָס אָפען ערקלערען דעם פירסט. אין 12-טען יאָהרהונדערט האָבען די איינוואָהנער פון קיעוו געזאָגט זייער פירסט: „ביי אונז וועלען אַלע געהן, ווער עס קען נאָר האַלטען אַ שטעקען אין האַנד. און ווער ס'וועט ניט געהן, וועט נאָר אונז אָן אויף זיי — און מיר וועלען זיך שוין מיט זיי אָבּרעכענען". אויף דעם זעלבען פאָלקס-ראַטה האָבען די זעלבע קיעווער איינוואָהנער גערעדט מיט זייער פירסט גאָר אַנדערע רייד, ווען עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען אַן'אַנדער מלחמה: „מאַך שלום, פירסט! מיר וועלען ניט געהן".

קיין שטענדיגער חיל איז צו יענער צייט ניט געווען; יעדער שטאַרקער און געזונדטער מענש איז געווען אַ זעלנער. דער פאָלקס-ראַטה און ניט דער פירסט פלעגען דאַמאָלסט צוזאַמענשטעלען די קאַמפּפס-גרופּען. אין 12-טען יאָהרהונדערט האָבען די נאָווגאָראָדער, גרייטענדיג זיך צו אַ מלחמה, געזאָגט זייער פירסט: מיר וועלען אַלע געהן, סיי אַ דיאַק, (אַ בעאַמטער) סיי דער וואָס וויל זיך אָבגעבען דעם הייליגען דיענסט פון דער קירכע, — אַלץ איינס: ער מוז אויך געהן!" דאָ האָט דער פאָלקס-ראַטה אַריינ־

גערעכענט אין צאָהל פון די קאַמפּפס־מיטגליעדער אַלע מאַנסלייט פון זייער שבט, „אַלע וואָס קענען נאָר האַלטען אַ שטעקען אין האַנד", אפילו די דיאַקעס (בעאַמטע), די גייסטליכע, וועלכע זענען געווען אָהן שטעלעס, — אַלע האָבען זיי געמוזט געהן צו דער מלחמה, לויט דער בעשטימונג פון פאָלקס־פערזאַמלונג.

די גרייטקייט, מיט וועלכער דאָס פאָלק פלעגט נעהן אויף אַ מלחמה, ערקלערט זיך דערמיט וואָס דאָס פאָלק פלעגט פיהרען די דאַמאָלסדיגע מלחמות לויט זיין אייגענעם וואונש, לויט זיין אייגענעם בעשלוס. די מלחמות פלעגען קאָסטען בילינ. דאָס פאָלק האָט ערסט נאָר וואָס אָנגעהויבען צו בעשעפטיגען זיך מיט ערד־אַרבייט. די הויפט—עקזיסטענץ־מיטלען זענען געווען: יאַגד, פישפאַנגען, זאַמלען האָניג פון ווילדע בינען און פיה־צוכט. שבטים, וואָס פערנעהמען זיך מיט יאַגד און פיה־צוכט געהען לייכט איבער פון איין אָרט אויף דעם אַנדערען; זיי זענען שטענדיג בעוואָפענט, ווייל דאָס זעלבע געוועהר, וועלכער פלעגט דינען בעת יאַגד, פלעגט דינען אויך בעת אַ מלחמה. קיין פולווער און קיין ביקסען זענען נאָך דאַמאָלסט ניט געווען; די גאַנצע בעוואָפּ־נונג איז דאַן בעשטאַנען פון אייגענע געמאַכטע בויגענס און פיילען, פון פלעקער און פיקעס. יעדער מאַנסביל פלעגט זיך פון יוגענד אָן לערנען ווי זיך צו בעגעהן מיט די דאָזיגע געוועהר, יאָגענדיג זיך נאָך ווילדע חיות. בעת אַ מלחמה האָבען די יאַגד־און פיה־צוכט־שבטים געהאַט זייער עסענוואַרג אונטער'ן האַנד און דאָס איבערגעהן פון איין אָרט אויף דעם צווייטען איז פאַר די דאָזיגע פעלקער געווען זעהר נוצליך. אַזאַ וואונדערען פלעגט זיי געבען אַלץ נייע ערטער פאַר יאַגד און פיה־צוכט. דער זיעג איבער שכנ'ישע שטעדט פלעגט ברייננגען די זיעגער אַ רייכען רויב, ווייל די בעזיגטע שטאָדט פלעגט מען שטענדיג צוראַבירען. די דאַמאָלסט־דיגע מלחמות פלעגען אַרויסגערופען ווערען אָדער דורך די שטרעבונג פון שבט אַריינצוכאַפּען נייע ערטער פאַר זייער געוועהרב, אָדער צו בענוטצען זיך מיט דעם רויב פון די רייכע שטעדט.

אין דער אַמאָליגער רוסלאַנד פלעגען פאָרקומען אויך פירסט־ליכע מלחמות. דיזע מלחמות פלעגט דער פירסט פיהרען לויט זיין אייגענעם ווילען און אויף זיין אייגענעם חשבון. ער האָט געהאַט פריוואַטליגע זעלנער, וועלכע האָבען געבילדעט דעם פירסטליכען

שוטץ אָדער די פִירסטלִיכע גוואַרדיע . דאָס פאָלק פלעגט נאָר דאַן געהמען אַנ׳ אַנטהייל אִין די פִירסטלִיכע מִלחמות, ווען ער פלעגט אַיינגעפִינען , אַז דאָס לוינט פאַר אִיהם. די רוסִישע פירסטען פלעגען גערען ראַבִירען זייערע שכנים ; אִיבערהויפּט האָבען זיי ליעב געהאַט צו ראַבִירען דאָס אַלטע און רייכע גריעכענלאַנד . א י ג אָ ר און אָ ל ע ג זענען נאָר דעריבער בעוואוסט אִין די אַלטע היסטאָרִישע כתבִים , ווייל זיי האָבען זיך אויסגעצייכענט מִיט זייערע אָנפאַלען אויף גריכענלאַנד. אָ ל ע ג האָט, אַלס זיעגער, צוגעשלאָגען זיין פאַנצער-שִילד אויף די טויערען פון דער גרִיעכִישער הויפּטשטאָדט — קאָנסטאַנטִינאָפּאָל. נאָר די דאָזִיגע מלחמות האָבען נִיט אַלע מאָל געבראַכט נוטצען די פִירסטען : צייטענווייז פלעגען זיי האָבען שטאַרקע מפּלות און פלעגען דורכדעם פערלירען זייערע טראָהנען . אִין 11-טען יאָהרהונדערט זענען די רוסִישע פִירסטען מחויב געווען אויסצוהאַלטען אויף זייער רעכנונג אִין דער גריעכִישער אַרמעע אַנ׳ אייגענעם קאָרפּוס חיל פון 6 טויזענד רוסִישע זעלנער .

ווען די דאָזיגע פּאָלִיטִיק פלעגט נִיט בערִיהרען די אִינטע-רעסען פון פאָלק, פלעגט דער פאָלקס-ראַטה זיך נִיט אַריינמִישען אִין די ענינִים פון די פִירסטען ; די פירסטען פלעגען לויט זייער אייגענעם ווילען פִיהרען מִלחמות, מאַכען פערבאַנדען, צוזאַמענ-קלייבען זיך אויף צוזאַמענפאָהרען און ז. וו. דאָס פאָלק האָט גע-פִיהרט זיין אייגענע פּאָלִיטִיק, דער פאָלקס-ראַטה איז געווען דער אָרגאַן פון דער דאָזִיגער פּאָלִיטִיק. אַזוי ווי די דאַמאָלסטדיגע פּראָ-דוקציאָנס-פאָרמען האָבען נִיט צוגעבונדען דאָס פאָלק צו דער ערד און האָבען יעדערען גענויטִיגט צו האָבען געווער און צו ווִיסען ווִי זיך מִיט אִיהם צו בעגעהן , פלעגט אויפ'ן פאָלקס-ראַטה צו-זאַמענגעקומען די גאַנצע דערוואַקסענע בעפעלקערונג , וועלכע אִיז געווען אויף אַזוי פִיעל שטאַרק , דאָס זי פלעגט בעהערשען דעם פִירסט און נִיט דער פִירסט דעם פאָלק . די נאָוואָגראָדער האָבען שפּעטער פון אַלע אִיבערִיגע שבטים אָנגעהויבען צו בעשעפטִיגען זיך מִיט ערד-אַרבייט, זיי האָבען אַ לאַנגע צייט זיך ערנעהרט דורך יאַגר און מסחר און דעריבער האָט ביי זיי לענגער ווי אומעטום עקזִיסטִירט דער פאָלקס-ראַטה , וועלכער פלעגט גאַנץ אָפט פער-

טרייבען די פירסטען, וואס פלעגען זיי צוליעב וואָס ניט איז ניט געפעלען ווערען.

ביי אַנדערע שבטים איז די יאַגד און פיה־צוכט ביסלעכווייז געוואָרען אַ זייטיגע בעשעפטיגונג; די בעפעלקערונג הויבט זיך אָן צו פערנעהמען מיט ערד־אַרבייט. צוזאַמען מיט דעם און טאַקע צוליב דעם האָבען זיך אויך אומגעענדערט די פּאָליטישע בעדינגונגען פון פאָלקס־לעבען. די ערד־אַרבייט האָט צוגעבונדען פעסט דעם מענשען צו דער ערד; די ערד־אַרבייטער פלעגען זיך בעזעצען אויף די ערד, וואָס זיי האָבען אַליין בעאַרבייט, פלעגען אויסבויען הייזער, פערשאַפען זיך אָנשטאָט אַ בויגען און אַ פייל אַנ'אַקעראַייזען און אַ בראָנע. אָברייסען זיך פון דער ערד צוליעב קהל'שע ענינים, און נאָך מעהר, צוליעב מלחמות האָט שוין מעהר ניט געלוינט, און די מלחמות גופא האָבען פערלאָרען זייער גאַנצען רייץ. דער פריעדליכער ערד־אַרבייטער האָט זיך ניט געדאַרפט מעהר יאָגען נאָך נייע פעלדער און וועלדער, וועלכע ער האָט געהאַט גענוג אַרום זיך; איהם האָט ערנעהרט די ערד, וואָס ער האָט בעאַרבייט. דער פאָלקס־ראַטה פלעגט זיך צוזאַמענקלייבען נאָר אין די שטעדט; אָברייסען זיך פון די פעלדער, איבערהויפט אין דער אַרבייטס־צייט האָט ניט געלוינט און אין דעם פאָלקס־ראַטה פלעגען נעהמען אַנטהייל אַלץ וועניגערמענשען און ער האָט וואָס וויַיטער, אַלץ מעהרער פערלאָרען זיין פּאָליטישען איינפלוס.

דאָס פאָלק האָט זיך אָנגעהויבען צו ענטוואַפענען, און פון די פריהערדיגע זעלנער זענען געוואָרען פריעדליכע איינוואָהנער. געוועהר און זעלנער — פרייווילליגע, אָדער געדונגענע — זענען געבליבען נאָר ביי דעם פירסט. די פויערים, וואָס האָבען זיך בעשעפטיגט מיט ערד־אַרבייט, מורא האָבענדיג פאַר די פיינדליכע אָנפאַלען אויף זייערע פריעדליכע פעלדער, זענען געוועזען פאַראינטערעסירט אין דעם, אַז זייער פירסט זאָל זיין וואָס מעכטיגער, אַז ער זאָל האָבען וואָס מעהר חיל, כדי זיך צו וועהרען געגען שונא. דער פירסט, פערגרעסערענדיג זיין חיל, האָט צוזאַמען מיט דעם פערגרעסערט זיין מאַכט איבער'ן פאָלק. די פירסטען האָבען אויפגעהערט זיך צו בעראַטהען מיט די פאָלקס־פערזאַמלונגען; ביי זיי האָבען זיך געבילדעט זייערע אייגענע ראַטהען, זייערע

אֵייגֶענֶע „דומעס" פִין רַייכֶע און חשובֶע זֶעלנֶער , פון דִי רַייכֶע בֵּאַיאַרֶעס (פָאַרנֶעהמֶער לַייט) , ווֶעלכֶע הָאבֶּען גֶעהָאלפֶען דֶעם פִירסט רֶעגִירֶען אִיבֶּער דֶעם רֶעכטלָאזֶען פָאלק . דִי אָרֶעמֶע פִירסטֶען פלֶעגֶען אָנקומֶען אִין דִיעֶנסט צו דִי רַייכֶע און מֶעכטִיגֶע פִירסטֶען און דֶערמִיט פלֶעגֶען זֵיי נָאךְ פֶערשטַארקֶען דִי פָּאלִיטִישֶע בֶּעדֵייטוּנג פון דִי לֶעצטע . דָאס פָאלק , ווֶעלכֶער הָאט פֶערלָארֶען זַיין אַיינ־פלוס אויף דִי גֶעזֶעלשאַפטלִיכֶע און פָאלִיטִישֶע ענינִים , הָאט צו־זַאמֶען מִיט דֶעם אִיךְ פֶערלָארֶען זַיין רֶעכט צו זָאגֶען אַ דעה אין דִי פרַאגֶען ווֶעגֶען מלחמה אִין שלום . אִיצט פלֶעגֶען דִי אַלע ווִיכטִיגֶע פרַאגֶען בֶּעשלָאסֶען ווֶערֶען לויט דֶעם אֵייגֶענֶעם ווִילֶען פון פִירסט און זיינע נָאהֶענטע בעלי עצה'ס . די מלחמות הָאבֶען אָנגעהִויבֶען פָאר־צוקומֶען אַלץ אָפטֶער און הָאבֶען גֶעקָאסט אַלץ טַייעֶרֶער . צוזאַמֶען מִיט די פֶערבֶּעסֶערונגֶען אִין דִי עֶרד־אַרבֵּייט־גֶעצֵייג , אִין דֶער עֶרד־אַרבֵּייט־טֶעכנִיק הָאט זיךְ אויךְ פֶערבֶּעסֶערט דִי בֶּעוואַפנונגס־טֶעכנִיק . דִי בֶּעוואַפנונג אִיז גֶעוואָרֶען אַלץ קָאמפלִיצִירטֶער און דֶערִיבֶּער טַייעֶרֶער . ווֶען דָאס פָאלק הָאט גֶעפִיהרט דֶעם אַרט לֶעבֶּען פון אַ יֶעגֶער און אַלֶע זֶענֶען גֶעווֶען בֶּעוואַפֶענט , הָאט מֶען בעת אַ מלחמה נִיט גֶעדַארפט קלֶערֶען ווֶעגֶען אַ ספֶּעצִיעֶלֶע בֶּעוואַפ־נונג : מִיט וואָס אויף אַ חיה מִיט דָאס אויפ'ן שונא .

ווֶען דָאס פָאלק הָאט זִיךְ אָבֶּער בֶּעזֶעצט אויף עֶרד , הָאבֶּען די עֶרד־אַרבֵּייט־גֶעצֵייג שוין גאָר נִיט גֶעטויגט אויף מִילִיטֶערִישֶע צוועֶקֶען ; מ'הָאט גֶעמוּזט אַיינפִיהרֶען אַ חיל און אִיהם בֶּעוואַפנֶען . פרִיהֶער , ווען דֶער שונא פלֶעגט זַיין זֶעהר שטַארק און גוט בֶּעוואַ־פֶענט , הָאט מֶען שטֶענדִיג גֶעקֶענט אויסמֵיידֶען אַ בֶּעוואָפֶענטֶען צוזאַמֶענשטויס מִיט אִיהם , ווייל דֶעם שבט , וואָס הָאט זיךְ פֶער־נומֶען מִיט יַאגד אין פִיה־צוכט , אִיז גֶעווֶען זֶעהר לַייכט אַרִיבֶּערצו־וואַנדֶערְן פון אֵיין אָרט אויף אַ צווֵייטֶען . אִיצט , אָבֶּער , הָאט די עֶרד־אַרבֵּייט צוגֶעשמִיעדט צים אָרט ; אַוועֶקוואַרפֶען דֶעם שטֶענ־דִיגֶען אָרט הֵייסט רוּאִינִירט ווֶערֶען , און דִי בֶּעזֶעסֶענֶע עֶרטֶער הָאבֶּען שטֶענדִיג צוגֶעצויגֶען צו זיךְ דִי מֶעהר עֶנֶערגִישֶע שכנים , ווֶעלכֶע הָאבֶּען שטֶענדִיג גֶעהַאט אַנ'אַפֶּעטִיט צים פֶערמֶעדֶען הָאב און גוטס .

דָאס אַלץ הָאט גֶעבּרַאכט דֶערצו , אַז דָאס חיל אִיז גֶעוואָרֶען אַ נויטווֶענדִיגֶער און שטֶענדִיגֶער טהֵייל פון דֶער מלוכה־מַאכט און

הָאט אַרױסגעֶרוּפֶען װאָס װײַטעֶר אַלץ מעֶהרעֶר הוֹצאוֹת. דעֶר פִירסט, װאָס הָאט אַלײן פעֶרװאַלטעֶט אִיבּעֶר זײַן חִיל, הָאט געֶװאוּסט זײַן פאַקִישעֶ מאַכט אִיבּעֶר דעֶם אוּנבּעֶװאַפעֶנטעֶן פאָלק. פעֶרטהײדִי־גענדִיג אִיהם געֶגעֶן שוֹנא, הָאט עֶר אָנגעֶהױבּעֶן קלײבּעֶן פוּן דִי פרִיעֶדלִיכעֶ בּעֶפעֶלקעֶרוּנג געֶלד־פּראָדוּקטעֶן אױף אױסצוּהאַלטעֶן זײַן חִיל. דִי דאָזִגעֶ געֶלד־סוּמעֶן פלעֶגעֶן אַרײַנקוּמעֶן אִין פִירסט אוֹצר, װאוּ זײ פלעֶגעֶן זִיך צוּזאַמעֶנמִישעֶן מִיט דִי פּעֶרזעֶנלִיכעֶ געֶלד פוּן פִירסט. פוּן דִיזעֶם אוֹצר פלעֶגט מעֶן אױסגעֶבּעֶן אִי אױף דִי פּעֶרזעֶנלִיכעֶ בּעֶדעֶרפנִיסעֶן פוּן פִירסט אִי אױף קהל'שעֶ. אָט אַזױ הָאבּעֶן זִיך בִּיסלעֶכװײַז אָנגעֶהױבּעֶן צוּ עֶנטװִיקלעֶן דִי שטײַעֶרעֶן און התחיבוּת, װעֶלכעֶר זעֶנעֶן געֶלעֶגעֶן אױפ'ן פאָלק; אַזױ הָאט זִיך בִּיסלעֶכװײַז געֶבִּילדעֶט דִי זאָגעֶנאַנטעֶ מלוּכה־װִירטשאַפט.

דִי מלחמוֹת און דאָס אױסהאַלטעֶן דעֶם חיל אִין דִי פרִיעֶדלִיכעֶ צײַטעֶן זעֶנעֶן אַלעֶ מאָל און אוּמעֶטוּם געֶװעֶן אײנעֶ פוּן דִי הױפּט־אוּרזאַכעֶן פוּן דעֶר שנעֶלעֶר עֶנטװִיקלוּנג אִין דעֶר מלוּכה־װִירטשאַפט, פוּן דעֶם שנעֶלעֶן װאוּקס אִין דִי שטײַעֶרעֶן און התחיבוּת'עֶן, װעֶלכעֶ דִי פרִיעֶדלִיכסטעֶ פעֶלקעֶר מוּזעֶן טראָגעֶן. אִין דעֶם אַלטעֶן רוּסלאַנד הָאט זִיך דִי שטײַעֶר־לאַסט אִין גִיכעֶן פעֶרגרעֶסעֶרט נאָך צוּלִיעֶב דעֶם, װאָס דאָס „אוּדיעֶלנעֶ" (צוּטהײלטעֶ אױף אַ סך בּעֶזוּנדעֶרעֶ פִירסטעֶנטהוּמס) רוּסלאַנד אִיז אוּנטעֶרגעֶפאַלעֶן אוּנטעֶר דעֶם יאָך פוּן דִי טאַטאַרעֶן. דִי טאַטאַרעֶן הָאבּעֶן אַרױפגעֶלעֶגט אױף דִי קלײנעֶ מלוּכוֹת גרױסעֶ אָבּצאָהלוּנגעֶן. דעֶר „כאַן פוּן דעֶר גִילדעֶרנעֶר אָרדאַ" הָאט זִיך געֶרוּפעֶן „צאַר פוּן רוּסלאַנד"; דִי רוּסִישעֶ פִירסטעֶנ־טהוּמס הָאט עֶר גערעֶכעֶנט אַלס זײַנעֶ נחלאוֹת, אוּלוּסעֶן. דעֶר כאַן פלעֶגט זאָגעֶן: „װעֶן אוּנז װעֶט זִיך פעֶרװעֶלעֶן פִיהרעֶן מלחמוֹת, װעֶלעֶן מִיר בּעֶפעֶהלעֶן צוּ זאַמלעֶן חיל אִין אוּנזעֶרעֶ אוּלוּסעֶן צוּ אוּנז אױף דִיעֶנסט". דאָס רוּסִישעֶ פאָלק הָאט געֶטראָגעֶן אַ צװײאִיגעֶ לאַסט: עֶר הָאט געֶצאָהלט שטײַעֶר זײַנעֶ פִירסטעֶן און צִינז דִי טאַטאַרעֶן. דעֶר שטרײַט, װעֶלכעֶן דִי פִירסטעֶן פלעֶגעֶן פִיהרעֶן מִיט דִי טאַטאַרעֶן, הָאט אַרױסגעֶרוּפעֶן אַ גרױסעֶ צאָהל מלחמוֹת און בּעֶדײַטעֶנדעֶ הוֹצאות. װעֶן מעֶן אִיז לױז געֶװאָרעֶן פוּן טאַטאַרִי־שעֶן יאָך, זעֶנעֶן דִי אָבּצאָהלוּנגעֶן נִיט קלעֶנעֶר געֶװאָרעֶן: דאָס, װאָס פרִיהעֶר פלעֶגעֶן נעֶהמעֶן פוּן פאָלק דִי טאַטאַרעֶן, הָאבּעֶן אִיצט אָנגעֶהױבּעֶן צוּ נעֶהמעֶן דִי פִירסטעֶן, װעֶלכעֶ הָאבּעֶן אִיבּעֶר־

גענומען ביי די טאטערען אלע אכזריות'דיגע פארמען פון פאלקס-שינדעריי. נאך דעם ווי מען האט זיך בעפרייט פון דעם טאטארישען יאך, האבען די פירסטען געמוזט שטענדיג זיין אויפ'ן וואך; מ'האט געמוזט האלטען א גרויסע ארמעע, ווייל די טאטארען האבען געקענט יעדען מאמענט וויעדער אנפאלען אויף דאס רוסישע לאנד. די אבצאהלונגען אין התחיבות זענען דעריבער געווארען אלץ שווערער און אונערטרעגליכער.

אויף דעם דרום-גרענעץ אליין איז אויסגעקומען אויסצוהאלטען יעהרליך אנ'ארמעע פון 60 טויזענד, און אויסערדעם האט מען זיך נאך גערארפט בעשיצען אויך פון מעריב און מזרח זייט.

קודם-כל האט דאס פאלק געטראגען מיליטער-פפליכט; די איינוואהנער זענען מחויב געווען ארויסצושטעלען פון יעדען געגענד א געוויסע צאהל בעוואפענטע מענשען, רייטער און פוסגעהער, מיט געוועהר, מיט פולווער, מיט פראוויאנט אויף א געוויסע צייט. אויב אין א וואסער ניט איז ארט האט אויסגעפעהלט די בעשטימטע צאהל מענשען, וואס קענען האלטען א ביקס אין האנד, האבען די שטאדטיגע איינוואהנער און די פויערים געמוזט אויף זייער אייגענעם חשבון דינגען פרייוויליגע זעלנער, זיי בעוואפענען און אויסהאלטען מיט פראוויאנט. די רעגירונג פלעגט אויך פערפפליכטען די פויערים צו בויען פעסטונגען, דורכצופיהרען גראבענס, שטעלען צוימען. זיי זענען אויך מחויב געווען צו מאכען פולווער, אדער געבען אויף דעם געלד; פון זיי פלעגט מען אויך זאמלען געלד אויף אויסצוקויפען די געפאנגענע, אויף צו קויפען ביקסען, אויף צו צאהלען געהאלט דעם גערונגענעם חיל. א לאנגע צייט האט מען געפאדערט, אז דער פראוויאנט פאר'ן חיל זאל געגעבען ווערען מיט פראדוקטען: מ'פלעגט זאמלען ברויט און פיה. ביי אזעלכע זאמלונגען פלעגען פארקומען פיעל געוואלדטהאטען און ווילקיר. דאס חיל, געהענדיג דורכ'ן לאנד, פלעגט בעקומען פון די ארטיגע איינוואהנער ברויט און פלייש, נאר דערביי פלעגען זיי אנזאמלען אזוי פיעל, אז א גרויסען טהייל פון די געשעכטע בהמות פלעגען זיי אבשיקען צו זיך א היים.

אין איינעם פון די אמאליגע אלטע היסטארישע כתבים ווערט דערצעהלט, אז אין 1438-טען יאהר האבען די זעלנער פון גרויס-פירסט „אלץ צוראבירט ביי דעם אייגענעם פראוואסלאווען פויער-

טהום, האָבּען געפּײַניגט דאָס פאָלק, כדי בּײַ איהם אַלעס אַרויסצוקריגען, האָבּען געשעכט דאָס פיה און אָבגעשיקט די געשעכטע בּהמות צו זיך אַ היים״.

אויסער די זעלנער, וואָס מ׳פלעגט רופען נאָר אויף אַ צייטווײַליגען דיענסט, איז צו יענער צייט געווען אויך אַ שטענדיגער חיל, וואָס איז בּעשטאַנען פון די דיענסט־פּערפּפליכטעטע, געוועזענע פירסטליכע פּרײַוויליגע און געדונגענע זעלנער. אָט די פירסטליכע דיענסט־פּערפּפליכטעטע פלעגען פאַר זייער דיענסט בּעקומען אַלס געשענק גיטער, מאַיאָנטקעס. זייער דיענסט פלעגט זיך אָנהויבּען צו 15 יאָהר. דער יונגער אינגעל, וואָס פלעגט אָנקומען אויף דיענסט, פלעגט בּעקומען ערד און ווערען אַ גוטס־בּעזיצער. זײַן דיענסט איז געווען אַנ׳אייבּיגע, אָהן אַ טערמין. ער האָט געדאַרפט אויף זײַן אייגענעם חשבון זיך בּעוואַפּענען און ערנעהרען. אויף דעם ערשטען רוף פון פירסט האָט אַזאַ דיענסט־פּערפּפליכטעטער געמוזט געהן אויף מלחמה. אויב ער פלעגט זיך אָבּזאָגען, פלעגט מען איהם שלאָגען מיט׳ן קנוט און אָבּנעהמען בּײַ איהם דעם מאַיאָנטעק.

שפּעטער האָט זיך פון אָט די דיענסט־פּערפּפליכטעטע געבּילדעט דער קלאַס פון אונזער אַדעל. אין יאַקאַטערינאַ דער II־טערס צייטען זענען זיי בּעפרייט געוואָרען פון דער פּערפּפליכטונג צו דיענען; די מאַיאָנטקעס זענען אָבּער געבּליבּען בּײַ זיי...

II.

ווען דער מאָסקווער פירסט האָט „צונויפגעזאַמעלט״ די איינצעלנע פירסטענטהומס אין איין מאָסקווער מלוכה, איז זײַן מאַכט געוואָרען אונגעהויער גרויס. די פערשיעדענע קליינע און צופעליגע אָבּצאָהלונגען אויף מלחמה־הוצאות זענען אין 1679־טען יאָהר פערבּיטען געוואָרען אויף שטענדיגע רעגעלמעסיגע שטייערען. ליידער זענען אונז פון יענע צייטען ניט איבּערגעבּליבּען כמעט קיינע דאָקומענטען, לויט וועלכע מיר זאָלען קענען אויסרעכענען וויפיעל עס פלעגען אָבּקאָסטען די מלחמות.

ס׳זענען דאָ נור קנאַפּע און ניט אויספיהרליכע אָנדייטונגען אויף דעם, אַז די דאַמאָלסטריגע מלחמות און אונאָרדנונגען האָבּען רואינירט דאָס פאָלק. די רעגעלמעסיגע אָבּצאָהלונגען האָבּען,

פערשטעהט זיך, ניט געסטייעט, און ביים אויסגעפינען מיטלען פלעגט מען זיך פאר קיין זאך ניט אָבשטעלען און ארויפוארפען אויפ'ן פאלק אונערטרעגליכע אָבצאָהלונגען, נעהמען געלד מיט געוואלד, מיט סטראשונקעס און מיט אלערליי שווינדלעריי.

די מלחמות זענען צו יענער צייט געווען אָפטע; דאָס געלד פלעגט אויסגעגעבען ווערען שנעל; דער חיל איז געווען גרויס, ווייל, — ווי איינער אַנ'אויסלענדער פון יענע צייטען האָט זיך אויסגעדריקט, — „דער מאָסקווער קייזער האָפט מעהר אויף די צאָהל, איידער אויף דעם העלדענמוטה פון זיינע זעלנער, אָדער אויף די גוטע אָרגאַניזאַציע פון זיינע קרעפטען". אויסהאַלטענדיג דעם חיל, האָט די רעגירונג געשטרעבט דערצו, אַז איהרע הכנסות זאָלען דערפון ניט ליידען, אַז מ'זאָל אלץ מאַכען אַזוי, דאָס עס זאָל קאָסטען, וואָס ביליגער. די דאָזיגע ביליגקייט האָט זעהר טהייער געקאָסט די זעלנער און דעם פאָלק. איינער פון די אַמאָליגע שרייבער — פּאָסאָשקאָוו האָט געזאָגט: „ווי מען זאָגט, בעקומען אַנדערע זעלנער נאָך וועניגער, ווי צעהן גילדען געהאַלט אַ חודש. אין ווישנעוואָלאָטשעק איז איינעם אַ נאָוואָבראַנעץ געבליבען נאָך דעם, ווי מ'האָט אַראָבגערעכענט אלץ פון זיין געהאַלט — 2 גריוונעס, ד. ה. 20 קאָפּיקעס פאַר אַ גאַנצען חודש, און ער האָט אַרויס־גענומען אַ מעסער און זיך אויפגעשניטען דעם בויך. עס פערשטעהט זיך, אַז ער האָט עס געטהאָן ניט אויס נחמה. אויב אַ סאָלדאַט קומט ניט אויס אפילו קיין צעהן גילדען אַ חודש, טאָ פון וואַנען זאָל ער לעבען, וואו זאָל ער נעהמען אַ פעלץ און אַנדערע נויטיגע זאַכען, און מיט וואָס זאָל ער עסענוואַרג קויפען? און זייענדיג אין אַזאַ נויט, ווי זאָל ער ניט גנב'נען און פאַר וואָס זאָל ער פון דיענסט ניט אַנטלויפען? געבען דעם סאָלדאַט אַ מונדיר און דערנאָך פאַר דעם זעלבען מונדיר אַראָברעכענען פון געהאַלט — דאָס איז אַנ'עולה".

דאָס פאָלק איז פאַרמאַטערט געוואָרען פון דעם פּליכט אויסצוהאַלטען ביי זיך אין זייערע הייזער די סאָלדאַטען. פון דעם דאָזיגען פּליכט זענען פריי געווען נאָר די רייכע און די מיוחסים. דער זעלבער פּאָסאָשקאָוו האָט געשריבען: „און נעבען די הייזער שטעהען די סאָלדאַטען און דראַגונער אַזוי ניט רוהיג און טהוען אָב אַזעלכע עולות, אַז עס איז ניט מעגליך דאָס איבערצוגעבען;

און דאָרטען וואו די אָפּיצירען שטעהען קומען פאָר נאָך ערגערע מעשים". די רעגירונג גופא האָט פערשטאַנען, אַז די פפליכט אויסצוהאַלטען ביי זיך אין די הייזער די סאָלדאַטען רואינירט דאָס פאָלק. אין רעגירונגס־בעפעהל פון 1727 יאָהר ווערט געזאָגט: „די אָרעמע רוסלענדער פויערים ווערען רואינירט ניט נור פון די אונגערעטענעסען אויף די פעלדער און ניט נאָר פון די אָבצאָהלונגען, זיי ווערען נאָך מעהר רואינירט פון די מחלוקות צווישען די אָפּיצירען און די זעמסקע פערוואַלטער און פון די סאָלדאַטען מיט די פויערים".

די געוועהנליכע שטייערן זענען געוועזן וועניג, און די רעגירונג פלעגט זיך כאַפּען פאַר אויסערגעוועהנליכע מיטלען. מ'פלעגט זאַמלען דאָס זאָגענאַנטע „פינפטע געלד". דעם 2־טען יאָהר פון מיכאַאיל ראָמאַנאָוו'ס רעגירונג איז אַרויס אַ פעראָרדנונג, לויט וועלכער מ'האָט געדאַרפט צונויפקלייבען פון וועמען מ'האָט געקענט צו 100 רובל און פון די אָרעמע צו רובל אויף אויס־צוהאַלטען דאָס מיליטער. ווען איינער האָט געהאַט אייגענס 500 רובל, האָט מען פון איהם גענומען אַ פינפטען טייל—100 רובל. דעם קומענדיגען יאָהר איז פאָרגעקומען דאָס זעלבע. אין דער שטאָדט מעזען האָט איינער אַ סוחר געהאַט אַ קראָם מיט סחורה; איהר האָט מען אָבגעשאַטצט אין 523 רובל, פון דעם דאָזיגען אייגענס איז אויסגעקומען צו געבען אָבצאָהלונגען 123 רובל. בעצאָהלענדיג 40 רובל, איז דער סוחר אַנטלאָפען מיט זיין ווייב און קינדער קיין פוסטאָ־אָזעראָ... די אָבצאָהלונגען פלעגט מען קלייבען מיט אַ שרעקליכער אונערהערטער אכזריות. די קייזערליכע פעראָרדנונגען פלעגען בעפעהלען די מיליטער־פיהרער און די בעאַמטע (דיאַקעס) „אומעטום אויפצומאָנען די הכנסות פאַר'ן קייזער מיט גרויס פלייס". דעם פאָלק איז פערוועהרט געוועזן צו קאָכען קוואַס, ווייל דאָס קוואַס־קאָכען איז איבערגעגעבען געוועזן פריוואַט מענשען אויף פאַכט. אויף פאַכט איז אויך אָבגעגעבען געוואָרען די בראַהע און אַלע קליינע געווערבען. אין איין גראַמאָטע לייענען מיר: „אין די פריהערדיגע צייטען זענען אַזעלכע געווערבען קיינעם קיינמאָל ניט איבערגעגעבען געוואָרען אויף „פאַכט" און איצט זענען פון זיי די האָרפישע און אַלע אַנדערע איינוואָהנער פעראָרעמט געוואָרען".

דאָס פאָלק האָט געקרעכצעט אונטער די אַלע לאַסטען. די ערסטע צייט האָט מען געפּרובט זיך קלאָגען פאַר'ן קיסר. איינמאָל

זעְנעְן געְקומעְן צום קיסר מיט אַנ'אָנקלאַגעְ 70 פּסקאָווער איינוואָהנער. דער 17 יאָהריגעְר קיסר איוואַן, אויסהעְרעְנדיג די אָנקלאָגעְר האָט זיי אָבגעְגאָסעְן מיט הייסעְ וויַין, געְשמאַליעְט מיט פייעְר זייערעְ בעְרד און האָר, געְוואָרפעְן זיי נאַקעְטעְרהייד אויף דר'עְרד און האָט זיי שיר ניט דער'הרג'עט, נאָר אין דעְם מאָמעְנט איז אַראָבגעְפאַלעְן פון טהורם אַ גלאָק, און דאָס האָט אָבגעְווענדעְט די אויפמעְרקזאַמקייט פון דעְם עְרצאָרעְנטעְן קיסר און האָט געְראַטעְוועְט די אומגליקליכעְ אָנקלאָגעְר... דאָס פאָלק פלעְגט זאָגעְן, אַז דער אמת איז פעְרשוואונדעְן פון דער עְרד, אַז די שבייעְר=זאַמלעְר קוועְלעְן די פויעְרים, טהועְן זיי אָן עולות, פאַר'ן קיסר נעְהמעְן זיי צעְהן, פאַר זיך הונדעְרט, אַז די גרויסעְ לייט ווערעְן רייך פון די פויעְרשעְ טרעְהרעְן און בלוט. די בעְפעְלקעְרינג איז מיט שרעְק געְלאָפעְן, וואו די אויגעְן פלעְגעְן זיי טראָגעְן; די דערפעְר פלעְגעְן פוסטעְוועְן; ס'האָט זיך אָנגעְהויבעְן אַ שטעְנדיגעְר הונגער. די וואָס זענעְן שולדיג געְבליבעְן שטייעְרן, פלעְגט מען אָנטהאָן אַלעְרליי ענוים. דאָס פאָלק איז געְלאָפעְן, איבערלאָזעְנדיג די פאַמיליעְס און בעל=הביתישקייט, קיין סיביר, אויפ'ן דאָן, הינטעְר דער וואָלגאַ. די געְשיכטעְ פון פאָלק — דאָס איז די געְשיכטעְ פון ענוים, פון טרעְהרעְן, פון ביטעְרעְן פּיַין...

נאָר ניט קוקעְנדיג אויף די אַלעְ מיטלעְן אַרויסצופּרעְסעְן דעְם לעְצטעְן גראָשעְן פון דער בעְפעְלקעְרונג, האָט דאָך דער רעְגירונג ניט געְסטאַיעְט קיין געְלד אויף צו פירעְן די שטעְנדיגעְ מלחמות. מ'האָט געְמוזט אויסקלעְהרעְן נייעְ געְלד=קוואַלעְן. די רעְגירונג האָט זיך אָנגעְכאַפּט פאַר אַזאַ מיטעְל, וועְלכעְן מ'קען מיט רעְכט אָנרופעְן פעְרברעְכעְרישעְ שווינדלעְריי, וואָס האָט רואינירט דאָס פאָלק. די רעְגירונג האָט אָנגעְהויבעְן פעְלשעְן די מטבעות. פון אַנ'אמת'ן 5 קאָפּיקעְנעְס, למשל, פלעְגט זי מאַכעְן צוויי 5 קאָפּיקעְנעְ און זיי לאָזעְן אין פערקעְהר. אָנגעְהויבעְן האָט זיך דאָס אין אַ קליינעְר מאָס, נאָר מיט דער צייט האָט זיך די מטבע=פעְלשונג פעְרברייטעְרט און געְלאָזעְן טיעְפעְ וואָרצלעְן.

די געְשיכטעְ פון אַזעְלכעְ פעְרברעְכעְן מיט מטבעות הויבט זיך אָן כמעט פון דעְם עְרסטעְן מאָמעְנט, ווי אין רוסלאַנד איז עְרשיעְנעְן דאָס מעְטאַל=געְלד. אין 17=טעְן יאָהרהונדעְרט האָט די רעְגירונג געְהאַלטעְן זיך דער מיינונג, אַז פעְלשעְן די מטבעות —

דאָס פאָלקס-געלד איז אַ גאַנץ געזעצליכע זאַך. פאַר דעם דאָזיגען געפעהרליכען מיטעל פלעגט מען זיך כאַפּען אין אַלע שווערע צייטען, איבערהויפּט אין דער צייט פון אַ מלחמה. אין מיכאַאיל ראָמאַנאָוו׳ס צייטען, ווען דער רעגירונגס-אוצר איז צוראַבירט געוועזען, איז „ניט ווילענדיג לייכטער געוואָרען צו מאַכען געלד", „און דאָס איז גאָר קיין נייעס ניט,— פערענטפערט זיך די רעגירונג פאַר די ענגלישע סוחרים: אין פילע מלוכות פלעגט מען דאָס אויך טהאָן אין אַ צייט פון אַ מלחמה און קיינער האָט געגען דעם גאָר נישט געררעדט".

אַ לאַנגע צייט האָט די בעפעלקערונג ניט פערשטאַנען אין וואָס בעשטעהט דער געפאַהר פון דער דאָזיגער מטבע-פעלשונג, ס׳זענען געוועזען אפילו אַזעלכע שרייבער, וואָס האָבען זיך בעריהמט פאַר די אויסלענדער מיט זייערע פאַלשע געלד. „מיר זענען ניט קיין אויסלענדער ניט דעם ווערטה פון דעם קופּער רעכענען מיר אויס", נאָר דעם נאָמען „פון אונזער קיסר מאַכען מיר גרויס"— פלעגען זיי זאָגען. „ביי אונז האָט דאָס וואָרט פון זיין אַלערליכטיגער מאַיעסטעט אַזאַ מאַכט, אַז ווען ער וואָלט הייסען אויף אַ קופּערנער ברעטעל אָנצייכענען אַ רובל, וואָלט זי ביי אונז אין מסחר אויף אייביג אַוועקגעהן פאַר אַ רובל". „ביי אונז האָט אַ ווערטה ניט די וואָג פון דער מטבע, נאָר דעם קיסר׳ס ווילען"... אין דעם קיסר אַלעקסיי מיכאַאילאָוויטש׳עס צייטען האָט מען אַרויסגעלאָזען קופּערנע רובלס און מ׳האָט בעפאָהלען זיי אָנצונעהמען פאַר זילבערנע. אָט די שטיקלעך קופּער האָבען גלייך נאָכדעם, ווי זיי זענען ערשיענען, אָנגעהויבען צו פערלירען זייער ווערטה. אין אָנפאַנג פלעגט מען פאַר 15 קופּערנע רובלס געבען איין זילבערנעם, דערנאָך פאַר 50 קופּערנע—1 זילבערנעם. דער סוף איז געווען, דאָס די רעגירונג האָט געמוזט צו נויקויפען די שטיקלעך קופּער צו קאָפּיקע אַ שטיק...

די שלעכטע מטבעות האָבען שרעקליך אויפגעהויבען די מקחים אויף אַלץ, האָבען אונטערגעגראָבען די מלוכה-הכנסות, האָבען רואינירט די פאָלקס-ווירטשאַפט, וועלכע איז אין גאַנצען צום גרונד געגאַנגען צוליעב דער 13 יעהריגער מלחמה. עס האָט זיך בעוויזען „פאַלשע" געלד. די פערזאָנען, וואָס האָבען געגאַרט גיך רייך צו ווערען, פלעגען איפּקיפּען קופּער און

מאַכען פון איהם קופּערנע געלד. געגען אַט די פאַלשע־מטבעות־מאַכער, וואָס האָבען קאָנקורירט מיט דער רעגירונג, האָט מען אָנגענומען זעהר שטרענגע מיטלען: מ׳פלעגט זיי אָבהאַקען די הענד, פאַרגיסען די האַלז מיט מעטאַל, די אָבגעשניטענע הענד פלעגט מען צושלאָגען צו די צוימען אויף די ערטער פון שטאָדט, וואו מען זאָל זיי זעהען בעסער ווי אומעטום, נאָר די פאַבריקאַציע פון פאַלשע מטבעות איז אַלץ גרעסער געוואָרען. די באָיאַרעם, איבערהויפּט די מקורבים פון דעם קיסר, פלעגען פאַר כאַבאַר פאַרדעקען די גרעסטע פאַלשע מטבעות־מאַכער.

די געדולד פון דעם רואינירטען פאָלק האָט ענדליך גע־פּלאַצט. אין פריהלינג 1662־טען יאָהר האָט זיך די אונציפרי־דענהייט פון פאָלק אויסגעדריקט אין אַנ׳אָפענעם אויפשטאַנד. דער קיסר איז געווען אין זיין הינטערשטאָדטיגען פּאַלאַץ ביי דעם פסח׳דיגען גאָטעס־דיענסט, ווען דער אויפגערעגטער המון איז צוגעגאַנגען צום קלויסטער און האָט געפאָדערט, אַז אַלעקסיי מיכאַאילאָוויטש זאָל אַרויסגעהן צו איהם אויף אַנ׳ערקלערונג. די קייזערין און די טאָכטער האָבען זיך פאַר שרעק בעהאַלטען אין פּאַלאַץ־טהורם, וואו ס׳האָבען זיך אויך בעהאַלטען, לויט דעם קיסר׳ס עצה די אַלע באָיאַרעס־כאַבאַרניקעס, וועלכע דער המון האָט געפאָדערט מ׳זאָל איהם זיי אַרויסגעבען. דער קיסר האָט געבעטען דאָס פאָלק, ער זאָל איהם לאָזען ענדיגען דעם גאָטעס־דיענסט, נאָר דאָס פאָלק האָט ניט געוואָלט וואַרטען און האָט געפאָדערט זיין קיסר אַרויסגעהן גלייך מיט איהם זיך דורכצו־רעדען. דער קיסר איז אַרויס צום פאָלק און האָט געזאָגט: „איך בין דער קיסר. אונטערזוכען און בעשטראָפען די שולדיגע איז מיין זאַך, און איהר געהט זיך אייך צוריק אין אייערע הייזער; איך וועל די זאַך אַזוי ניט לאָזען און דערפאַר בין איך אייך ערוב מיט מיין ווייב און קינדער“. אָבער דאָס פאָלק האָט זיך ניט בערוהיגט און האָט געשריען צום קיסר: „לאָז אונז ניט אומקומען אומזיסט. אויב דו וועסט ניט אַרויסגעבען די באָיאַרעס, וועלען מיר זיי אַליין נעהמען אויף אונזער שטייגער“... אַלס אַנ׳ענטפער אויף די דאָזיגע רעדעס, האָט דער קיסר אַרויסגעלאָזען געגען המון די וועלנער מיט ביקסען. 7 טויזענד מאַן האָבען זיי אויסגעקוילעט, אַ הונדערט דערטרונקען אין טייך. און נאָך

אַ לאַנגע צײַט נאָכדעם האָט מען אַלץ געפּאָרשט און גע׳משפט, — נאָך אַ לאַנגע צײַט האָט מען אַלץ געשניטען צינגער, הענד, געהאַקט קעפּ. מאָסקווע איז אַײנגעשטילט געוואָרען. אָבער די אונצופרידענהײַט מיט דער מטבע=פעלשונג איז קלענער ניט געוואָרען די גאַנצע צײַט, ביז וואַנען די רעגירונג האָט ניט אויפגעהערט זי צו געברויכען...

פיעל די פאַלשע מטבעות האָט איבערהויפּט אַרויסגעלאָזען פּעטער דער I־טער צוליעב זײַנע מלחמות. שפּעטער האָט דער רעגירונגס=ראַטה זיך אַרויסגעזאָגט געגען דיזע טהעטיגקײַט פון פּעטער דעם I=טען. אין רעגירונגס=ראַטה האָט מען געזאָגט: „די שרעקליכע אָרעמקײַט, צו וועלכער די מלחמה מיט שוועדען האָט געבראַכט די מלוכה, האָט געצוואונגען דעם גרויסען מאָנאַרך זיך צו נעהמען פאַר אַזאַ מיטעל, וועלכער דאַרף ניט אָנגעווענדעט ווערען. ט׳האָט פערדאָרבען אַ סך מעהר קופּערנע מטבעות, אײדער פאַר אַלע פריהערדיגע צײַטען". צוליעב דעם זענען פאָרגעקומען „אויסערגעוועהנליכע שוויריגקײַטען אין האַנדעלס=פערקעהר" און „די פאָלקאָמע רואינירונג פון פיעלע געזינדען". אַנ׳אַכטעל קאָרן האָט אין וואָלאָגדע אין סעפּטעמבער 1661=טען יאָהר געקאָסט אויף קופּער געלד 1 רובל 20 קאָפּיקעס און אין מאַי 1662=טען יאָהר—25 רובל. ביז יעקאַטערינאַ דער II=טערס צײַטען פלעגט די רעגירונג צוליעב מלחמות נאָך אַלץ פערהעכערען די אָבצאָהלונגען און פעלשען די קופּערנע מטבעות. די מיליטער הוצאות האָבען זיך פערגרעסערט איבערהויפּט אין פּעטער דעם גרויסענס צײַטען, ער האָט רעפאָרמירט דעם פוסגעהענדען חיל, אַײַנגעפיהרט אַ פלאָט, געגרינדעט בעזונדערע שיפ=בוי=קאָמפּאַניעס. אַי די פערוואַלטונג, אַי די דאָזיגע קאָמפּאַניעס האָבען זיך געפונען אין די הענד פון בעוואוסטע מלוכה=גנבים, פון וועלכע אײנער איז געשטאָרבען מיט בזיון און קומער"... פּעטער האָט אַרײַנגעפיהרט שרעקליך גרויסע אום׳ברחמנות׳דיגע שטײַערן. פריהער פלעגען די צינזען געצאָהלט ווערען פון די הויפען, און די לעצטע פלעגען צוליעב דעם זײַן געפּאַקט מיט מענשען. פּעטער האָט אַײַנגעפיהרט קאָפּ=שטײַער און פערפפליכטעט יעדערן צו האָבען אַ פּאַס. די קאָפּ=שטײַער איז געגאַנגען אויף אויסצוהאַלטען די אַרמײַ.

ווען יעקאַטערינאַ איז אַרויף אויפ׳ן טראָהן, איז איהר

ערסטע אַרבּייט געווען פערדאַרבּען די מטבעות. נאָר דאָס איז שוין געווען דאָס לעצטע מאָל: אַלץ וואָס מ'האָט געקענט פער־דאַרבּען איז שוין געווען פערדאָרבּען. די רעגירונג האָט אָנגעהויבּען טראַכטען וועגען פּאַפּיר־געלד, איבּערהויפּט צוליעב דעם, וואָס דער האַנדעל האָט זיך וואָס ווייטער אַלץ מעהר ענטוויקעלט און געפאָדערט אַזעלכע געלד־צייכענס, מיט וועלכע עס זאָל זיין בּעקוועם צו בּענוצען זיך. אין אָנפאַנג האָט די רעגירונג אַ בּיסעל מורא געהאַט פאַר דעם פּלאַן. דער סענאַט האָט אין יעליזאַוועטעס צייטען געזאָגט: „דאָס וועט זיין זעהר פערדעכטיג, ווען אָנשטאָט געלד וועלען אָנהויבּען אומגעהן פּאַפּירלעך. און דערצו איז עס אויך געפעהרליך, דען דאָס קען אַרויסרופען זעהר שלעכטע רעד צווישען דער בּעפעלקערונג. די קופּערנע פינפקאָפּיקענע האָבּען זייער אינערליכען ווערטה: אַ פונט קופּער קאָסט 8 רובּל; די פּאַפּירלעך אָבּער האָבּען קיין שום אינערליכען ווערטה ניט". נאָך די דאָזיגע רעד זענען פערלאָפען 20 יאָהר. דער קיסר פּעטער דער III־טער האָט, ניט קוקענדיג אויף דעם, וואָס דער מלוכה־אוצר איז געווען פּוסט און דאָס פאָלק פעראָרעמט, געהייסען זיך גרייטען צו מלחמה, כדי מיט געוואַלט אָבּצונעהמען בּיי דענעמאַרק די נחלאות, וואָס האָבּען געהערט בּירושה זיין מאַיעסטעט. קיין געלד איז אָבּער ניט געווען, און מ'האָט בּעשלאָסען אַרויסצולאָזען פּאַפּיר־געלד. אין דער קייזערליכער פעראָרדנונג פון 1762־טען פערשווייגט מען וועגען דעם אמת'ען ציעל, צוליעב וועלכען ס'ווערען אַרויסגעלאָזען די פּאַפּירענע געלד. דאָרטען איז מען מודיע: „מיר ווילען אַליין פון זיך געבּען די דאָזיגע וויכטיגע גנאַדע דער גאַנצער אימפּעריע, און איבּערהויפּט די סוחרים און קאָמערסאַנטען"...

נאָר די דאָזיגע פעראָרדנונג איז ניט דורכגעפיהרט געוואָרען, ווייל יעקאַטערינאַ האָט אַראָבּגעוואָרפען פון טראָהן איהר מאַן און איז אַליין געוואָרען קייזערין. איהר רעגירונג האָט יעקאַטערינאַ אָנגעהויבּען מיט אַזאַ מאַניפעסט: „דער מלוכה־אוצר איז רואינירט, ס'איז צו פיעל איבּעריגע הוצאות און צוליעב דעם פערמעהרען זיך אין לאַנד מיאוסע מעשים". אין אַ בּעזאָנדערס טרויעריגער לאַגע האָבּען זיך געפונען די מלוכה־פינאַנסען. די קייזערין האָט מיט שרעק געקוקט אויף דעם און האָט געשריבּען: „אַרויפטרעטענדיג

אויפ׳ן מראָהן האָב איך געפונען, דאָס די אַרמעע אויפ׳ן פּרײַסישען
גרענעץ איז מען נאָך שולדיג צוויי דריטעל געהאַלט און אַז אין דער
מלוכה־קאַנטאָר זענען די קייזערליכע פעראָרדנונגען וועגען אַרויס־
געבען 17 מיליאָן — ניט דורכגעפיהרט געוואָרען. כמעט אַלע
האַנדעלס־צווייגען זענען איבערגעגעבען אַלס מאָנאָפּאָל צו פּרי־
וואַטע מענשען. אַלע צאָלהייזער (טאַמאָזשנעס) זענען פערדונגען
אין פאַכט פאַר צוויי מיליאָן. 60 מיליאָן מטבעות, וואָס זענען
געבליבען אין דער אימפּעריע האָבען 12 פערשידענע וואָג". ניט
בעסער איז אויך געוועזן די פינאַנץ־פערוואַלטונג: די צענטראַל־
רעגירונג האָט ניט געוואוסט, וויפיעל די מלוכה קלייבט צוזאַמען
אָבצאָהלונגען פון איהרע אונטערטהאַנען, דער סענאַט האָט בע־
רעכענט 16 מיליאָן, נאָר אַז מ׳האָט קאָנטראָלירט די רעכנונגען,
האָט זיך אַרויסגעוויזען 28 מיליאָן. אַזאַ גרויסער אונטערשיעד אין
די רעכנונגען, ערקלערט זיך נאָר מיט דעם ווילקיר פון די געלד־
דורסטיגע בעאַמטע.

יעקאַטערינאַ האָט געמוזט גלייך ביי איהרע ערשטע שריט
אָנהויבען צו קעמפּפען געגען דעם אויסגעלעדיגטען מלוכה־אוצר.
פריהער פאַר אַלץ האָט מען אָנגעהויבען צו העכערען די שטייערן.
יעקאַטערינאַ, וועלכע האָט זיך אויף ווערטער אַרויסגעשטעלט פאַר־
ליבעראַל, האָט מיט גדלות געשריבען דעם פראַנצויזישען פילאָזאָף
וואָלטער: „אונזערע שטייערן זענען אַזעלכע לייכטע, אַז איהר
וועט אין רוסלאַנד ניט געפינען קיין פויער, וואָס זאָל ניט האָבען
קיין הוהן, ווען עס זאָל זיך איהם דאָס פערגלוסטען, און אין דער
לעצטער צייט האָט ער אָנגעהויבען צו בראַקירען מיט אַ הוהן אויך;
איהם געפעלט בעסער אַ אינדעצקע". אין דער זעלבער צייט האָט
מען אין מלוכה־ראַטה אויסגערעכענט, אַז אין 1789־טען יאָהר
האָט „יעדער פויער, סיי אַלט, סיי יונג, געצאָהלט פון 8 ביז 10
רובל שטייערן".

גרייטענדיג זיך צו דער צוטהיילונג פון פוילען, האָט די רע־
גירונג געקלערט אָנצושמעלצען פאַלשע פוילישע מטבעות. גרייטענ־
דיג זיך צו דער ערסטער טערקישער מלחמה און רעכענענדיג דער־
ביי, אַז ס׳וועט ניט קלעקען קיין געלד, אויף איינצוקויפען פּראָ־
וויאַנט, האָט די רעגירונג בעשלאָסען, אויף דעם שטייגער פון
1737־טען יאָהר, פערוועהרען אין קליין־רוסלאַנד צו טרייבען

בראַנפען, פערפּפליכטען אַלע אײנוואָהנער צוצושטעלען פּראָוויאַנט,
און יעדערן, וואָס וועט צושטעלען די געפּאָדערטע פּראָוויאַנטען,
ערלויבען צו טרײַבען בראַנפען. דעם זעלבען וואָלטער האָט יעקאַ־
טערינאָ געשריבען: „אמת, בײַ אונז איז אַ מלחמה, אָבער רוסלאַנד
בעשעפטיגט זיך שוין לאַנג מיט דער דאָזיגער מלאכה, און נאָך
יעדער מלחמה געהט זי אַרויס אַ זיעגערין". אָבער די דאָזיגע
„מלאכה" האָט געקאָסט זעהר טהײַער. יעקאַטערינא'ס רעגירונג האָט
שטענדיג געהאַט איין דאגה: וואו קריגט מען געלד. אין די ערשטע
רעגירונגסיאָהרען האָט יעקאַטערינאַ פאַרוואָרפען דעם פּראָיעקט
אַרויכצולאָזען פּאַפּיר־געלד, נאָר פיהרענדיג אונאויפהערליכע מלחמות,
האָט זי לסוף זיך בעשלאָסען אַרויסצולאָזען פּאַפּירלעך. דער צוועק
פון די פּאַפּיר־געלד איז קלאָר. פאַר זיך האָט די רעגירונג גע־
שריבען אַזוי: „אַרויסלאָזען פּאַפּיר־געלד אויף צו פיהרען די
הוצאות פון דער ערשטער קאָמפּאַניע"; פאַר'ן פאָלק אָבער
האָט זי ערקלערט אין אַ פײַערליכען מאַניפעסט: „מיר טרעטען מיט
פערגעניגען צו צו דער גרינדונג פון טויש־באַנק אין אונזער אימ־
פּעריע און מיר האָפען, אַז! דערמיט גיבען מיר אַלע אונזערע טרײַע
אונטערטאַנען אַ בעווײַז פון אונזער מוטערליכער השגחה".

יעקאַטערינא האָט געפיהרט זעהר גרויסע מלחמות — צוויי
מיט טערקײַ, איינע מיט פּוילען און איינע מיט שוועדען. די מיליִ־
טער־הוצאות זענען געוואַקסען פון יאָהר צו יאָהר. דאָס פאָלק
האָט געשמאַכט אונטער דעם לאַסט פון די אָבצאָהלונגען. פּאַפּיר־
געלד איז געווען דער איינציגער אויסוועג פאַר דער עהרגייציגער
אין קריעגס־דורסטיגער רעגירונג. דאָס האָבען זעהר גוט פער־
שטאַנען די אויסלענדער פון יענער צײַט. דער ענגלישער קאָנסול
האָט בעריכטעט זײַן רעגירונג: „מורא האָבענדיג אַז אַ נײַער שטייער
אויף דורכצופיהרען די עהרזוכטיגע פּלענער, וואָס וועלען קײַן נוצען
ניט ברײַנגען דער מלוכה, זאָל ניט ווירקען שעדליך אויף די מוחות
פון איהרע אונטערטהאַנען, וויל ניט יעקאַטערינאַ זיך ווענדען צו
אַזאַ מיטעל, חאָטש אין גאַנץ אייראָפּא לײַגט מען ניט אַזוי לײַכט
אַרויף שטײַערן, ווי דאָ אין רוסלאַנד. זי ווייס אָבער אַז עס איז
אונמעגליך צו קריגען געלד אין אַ מלוכה, וואו ס'איז ניטאָ קײַן
באַנקירען, קײַן בעדײַטענדע געלד־מענשען און כדי ווי ס'איז זיך
אַרויסצודרעהען פון דער שווערער לאַגע, צו וועלכער מען איז

פריהער געוועזן זאָרגלאָז, קלערט יעקאַטערינאַ זיך צו ווענדען צו צוויי שעדליכסטע מיטלען: אַרויסלאָזען מטבעות, וואָס זאָלען האָבען אַ קלענערען ווערטה, ווי דער, פאַר וועלכען זיי געהן, און פערגרעסערען די סומע פון פאַפיר-געלד". אַרויסלאָזענדיג די ערסטע אַסיגנאַציעס האָט יעקאַטערינאַ פערשפּראָכען זיי אויסצו-בייטען, אַנערקענענדיג די אַרויסגעלאָזענע פאַפּיר-געלד אַלס אַ מלוכה-חוב, און מיט איהר קייזערליכען וואָרט האָט זי פייערליך מבטיח געוועזן, אַז קיין נייע פאַפּיר-געלד וועט ניט אַרויסגעלאָזען ווערען. נאָר פיהרענדיג שטענדיגע מלחמות, האָט יעקאַטערינא איהרע פערשפּרעכען ניט געקענט האַלטען. צוערשט האָט זי אַרויס-געלאָזען אַסיגנאַציעס אויף 20 מיליאָן, נאַכהער נאָך 100 מיליאָן, און ווידער אַ צוזאָג, אַז קיין נייע געלד וועט ניט אַרויסגעלאָזען ווערען און ווידער און ווידער נייע פאַפּירלעך. צו ענדע פון איהר רעגירען איז געוועזן אַרויסגעלאָזען פאַפּירלעך אויף 157,703,640 רובל. אַזוי ווי די פאַפּירלעך זענען אומגעגאַנגען נאָר אין לאַנד גופא און אויף די מלחמה הוצאות האָט מען גענדאַרפט האָבען אמת'ע געלד, האָט די רעגירונג פערשוועכדעט די פאָלקס-אָבשפּאָרונגען, וואָס זענען געלעגען אין אַלערליי קאַסעס און בּיינק. אויף אַזאַ אופן זענען די גוטע געלד פערביטען געוואָרען אויף שלעכטע, וואָס פלעגען כסדר פאַלען אין זייער מקח. דאָס זעלבע האָבען געטהאָן יעקאַטערינעס נאָכפאָלגער. פאַפּיר-געלד פלעגט מען איבערהויפּט אַרויסלאָזען אויף קריעגס-הוצאות: פּאַוועל דער ערסטער האָט פאַרפיהרט מיט פראַנקרייך אַ מלחמה, וועלכע האָט קיינע נוטצען ניט געבראַכט די אינטערעסען פון רוסלאַנד, ער האָט איבערגענומען אויף זיך די חובות פון פּוילישען קעניג, ער האָט אויסגעהאַלטען די קיסרים, וועלכע האָבען פערלאָרען זייער טראָהן. בעת זיין רעגירונג האָט מען פאַר אַ קורצע צייט אַרויס-געלאָזען פאַפּיר-געלד אויף 54.985,695 רובל.

די אונגעהויערע סומען פלעגט מען אויסגעבען „אָהן אַ שום רעכנונג, אָהן אַ שום קאָנטראָל. ס'איז ניט געוועזן קיין שום אָרדנונג אין דער מלוכה-פיהרונג. אַלעקסאַנדער דער 1טער האָט געשריבען וועגען די אָרדנונגען אין זיין פאָטערס צייטען: „די מלוכה-ענינים זענען געוועזן אָבגעלאָזען... אין די לעצטע יאָהרען פון יעקאַטערינע'ס רעגירונג איז געוועזן ווייניג אָרדנונג, נאָר ווען דער פאָטער מיינער

איז אַרויף אויפ'ן טראָהן, האָט ער זיך געשטעלט פאַר אַ ציעל צו פערניכטען אַלץ, וואָס האָט עקזיסטירט ביז איצט. די ביסעל אָרדנונג, וואָס איז געוועזען האָט ער פערניכטעט און קיין אַנדערע אויף זיין אָרט ניט איינגעפיהרט". בעטראַכטענדיג די בעאַמטע, וואָס זענען געווען אַרום איהם, האָט אַלעקסאַנדר געשריבען: „אַלע ראַבבעוועס, מ'קען כמעט ניט טרעפען אַנ'ערליכען מענשען. דאָס איז שרעקליך!" אין יעקאַטערינעס צייטען האָט זיך אויפגע־הויבען אַ פּראָצעס וועגען די בעאַמטע־גנבים אין איין וויאַטקער גובערניע האָט מען צוזאַמענגענומען 3900 אַזעלכע. די גרויסע גנבים זענען — ווי ס'פיהרט זיך שוין — נעלם געוואָרען. דער קייזע־רינס ליבלינג, פּאָטיאָמקען האָט אָנגעפיהרט די דרום־אַרמעע און פלעגט בעקומען אונגעהויער־גרויסע סומען געלד. ביי זיין לעבען האָט קיינער ניט געוואַגט אָבנעהמען ביי איהם רעכנונג, נאָר נאָך זיין טויט האָט זיך אַרויסגעוויזען אַז איהם איז אַרויסגעגעבען גע־געוואָרען ביז 51 מיליאָן רובל פון דער מלוכה. לויט די חשבונות, וואָס מען האָט געפונען, האָט ער געדאַרפט אויסגעבען ניט מעהר ווי 45 מיליאָן. מזומנים האָט מען געפונען ביי איהם $3^1/_2$ מיליאָן, אויף 1 מיליאָן האָט געפעהלט דאָקומענטען, און וואו איז אַהינגע־קומען דער 1.391.444 רובל, ווייס מען עד היום ניט. נאָר מ'האָט זיך נאָר דערוואוסט, אַז דער אַלמעכטיגער הערשער האָט ניט געפיהרט קיין חשבונות, זיינע אייגענע געלד און די מלוכה־געלד האָט ער געהאַלטען אין איין בייטעל און פלעגט זיי אויסגע־בען, ווי ס'איז אויסגעקומען.

אין אַלעקסאַנדר דעם 1־טענס צייטען האָט דער פּאַפּירענער רובּ'ל שוין געקאָסט 33 קאָפּ. דאָס פאָלק האָט זיך פריהער געק־וועלט ניט נאָר אונטער דעם יאָך פון לייבאייגענטהום, נאָר אויך אונטער דעם לאַסט פון די שטייערן. דאָס גאַנצע לעבען און טהע־טיגקייט פון די נידעריגערע בעפעלקערונגס־קלאַסען, איז בעש־טאַנען פון קאַטאָרזשנע אַרבייט, כדי צו ערפילען זייערע פפליכטען געגען די פריצים און די התחיבות געגען דער מלוכה. ס'איז נויט־ווענדיג געווען אַריינצופיהרען גרונדליכע רעפאָרמען און אָנשטאָט דעם האָט די רעגירונג זיך אַריינגעצויגען אין אַ מלחמה מיט נאַפּאָ־לעאָן. די דאָזיגע מלחמה איז געווען זעהר אַ שווערע, ווייל גע־פיהרט האָט זי זיך ניט אויפ'ן גרענעץ פון לאַנד, נאָר אין לאַנד

גופא, כדי צו דעקען די קריעגס־הוצאות, איז געבליבען איין מיטעל: ארויסלאזען פאפיר־געלד און ארויסנעהמען פון די בײנק די סומען, וואס זענען דארט געלעגען. די מלחמה האט זיך אנגעפאנגען אין 1812־טען יאהר און זיך געענדיגט און 1815 יאהר. פאר דער צייט האט מען ארויסגעלאזען אויף 243 מיליאן רובל אסיגנאציעס און סך־הכל זענען אומגעגאנגען איבער די הענד 836 מיליאן פאפיר־געלד. דער פאפירענער רובל האט געהאט דעם ווערטה פון 30 קאפ. זילבער. אויף די מלחמה האט מען אויסגעגעבען דאס געלד, וואס געהערט די שטעדט, די ערציהונגס־הײזער, און די ציוויל־איינריכטונגען. אזוי ווי די מלחמה צווישען אלעקסאנדר דעם 1־טען מיט נאפאלעאן דעם 1־טען איז געווען נוצליך פאר ענגלאנד, האט זי געשטיצט אלעקסאנדר דעם 1־טען מיט געלד.

ווען די מלחמה האט זיך געענדיגט, איז רוסלאנד געווען פאלקאם רואינירט. ס'איז וויעדער ארויסגעטראטען די פראגע וועגען די נויטווענדיגקייט אריינצופיהרען ברייטע רעפארמען, מ'האט געמוזט בעפרייען די פויערשע הארעוואניע פון דער לייבאייגענשאפט, מ'האט געמוזט פערגרינגערען די לאסט פון די שטייערן,— מ'האט געדארפט פיעלעס אויפטהאן, אבער מ'האט אויפגעטהאן נור איין זאך: מ'האט אבגעשאפט די פאפירענע רובל'ס, וועלכע מ'האט ניט געקענט בייטען און מ'האט אנשטאט זיי איינגעפיהרט זילבערנע. איבער רוסלאנד האט רעגירט ניקאלאי דער 1־טער. אלע האבען געוויס געהערט וועגען די שטרענגע „ניקאלאי־צייטען". רוסלאנד איז אונטער דעם יאך פון פאליציייאישען רעזשים ווי אבגעשטארבען; יעדען פרייען געדאנק האט מען געשטיקט נאך אין קערן. דאס פאלק האט ניט בעקומען ניט קיין פרייהייט, ניט קיין לעהר־שוהלען. צוזאמען מיט דער גאנצער געזעלשאפט האט ער געשלעפט דעם לאסט פון זיין טרויעריגער עקזיסטענץ. געלעבט אין נחמה האבען נאר די פריצים און אויך די בעאמטע, וועלכע האבען ביי דער פאליטישער פינסטערניש זעהר וויט פערשפרייט דעם נעץ פון כאבאר. ארום האט געהערשט א טויטע שטילקייט, וועלכע פלעגט געשטערט ווערען נאר דורך דעם ווילדען ברומען פון דער פאליציי. אט דאס האט זיך אנגערופען ארדנונג. ביי אזא לאגע האט רוסלאנד בעגעגענט די בעוואוסטע קרימער מלחמה. געגען

רוסלאַנד, אין וועלכער אַלץ איז געווען דערשטיקט אונטער דעם שווערען לאסט פון שקלאַפערייַ און ווילקיר, זענען אַרויסגעטראָטען די אייראָפּעאישע מלוכות, און רוסלאַנד האָט געהאַט אַ שענדליכע מפלה, אויסגעבענדיג דערבייַ 540 מיליאָן רובל, וועלכע זי האָט ערוואָרבען דורך די אַלטע מיטלען: דורכ'ן אַרויסלאָזען פּאַפּיר-געלד און פערשווענדען די סומען, וואָס זענען געווען אַרייַנגעלעגט אין די באַנק.

ביז דער דאָזיגער מפלה האָט די רעגירונג זיך געהאַלטען פאַר אונבעזיעגבאַר: זי פלעגט אויסגעבען אַ העלפט פון די מלוכה-הכנסות אויף חיל און האָט געמיינט, אַז מיט געוועהר קאָן מען אַלץ אויסציהרען. דאָס איז אָבער געווען אַ ביטערער טעות. די אַרבייט פון די לייַב-אייגענע, אויף וועלכע די דאַמאָלסטיגע רעגירונג האָט זיך געשטיצט, האָט ניט געקענט בייַשטעהן געגען די פרייַע אַרבייט, וואָס האָט געהערשט אין אייראָפּאַ. די מלוכה-מאַכט, וואָס האָט זיך געשטיצט אויף די עקאָנאָמישע פערהעלטניסען פון דער לייַבאייגענשאַפט, איז געווען אונטערגעגראָבען. דאָס לעבען האָט צו שטאַרק, צו מעכטיג געפאָדערט די בעפרייַאונג פון דער אַרבייט און, אַלס ענטפער אויף די דאָזיגע פאָדערונג זענען דורכ-געפיהרט געוואָרען די רעפאָרמען פון די 60-ער יאָהרען.

די אומגליקליכע קרימער מלחמה האָט צו דייַטליך בעוויזען, אַז רוסלאַנד מוז בעניימט ווערען דורך רעפאָרמען. דעם דאָזיגען געדאַנק האָט אויך דיקטירט דער קלעגליכער צושטאַנד פון די מלוכה-פינאַנסען. דאָס לייַבאייגענע רוסלאַנד האָט געגעבען צו קנאַפּע הכנסות דער ווירטשאַפט, וואָס האָט געהאַלטען אין ענטוויקלען זיך. די רעפאָרמען, וואָס מ'האָט אייַנגעפיהרט אין די 60-ער יאָהרען, האָבען בעשאַפען אין אַ געוויסען גראַד גינסטיגע בעדינגונגען פאַר די ענטוויקלונג פון די פינאַנס-פערהעלטניסען. די לעצטע טערקישע מלחמה האָט שוין בעוויזען, אַז די אַרבייט פון פרייַע מענשען איז בעסער און פּראָדוקטיווער איידער די אַרבייט פון לייַבאייגענע, אַז די פינאַנסען, וועלכע שעפען זייער אינהאַלט פון די בעפרייַטע עקאָנאָמישע קרעפטען, קענען אויך פרייַ אַריבער-טראָגען גרויסע אָנשטרענגונגען.

פאַר דעם אָנפאַנג פון דער טערקישער מלחמה פון 1877 יאָהר האָט די רעגירונג געפּרובט לייַהען געלד אין אויסלאַנד; די-

הלואה איז געמאַכט געוואָרען אויף אַזעלכע שלעכטע בעדינגונגען, וואָס זענען געווען אַ בעליידיגונג פאַר די ווערדע פון דער גרויסער אימפעריע. די אינערליכע הלואה האָט קיין ערפאָלג ניט געהאַט, האָטש דער מאָסקווער אַדעל אין די סוחרים האָבען פערשפּראָכען דעם קיסר זייער שטיצע. דער פינאַנס-מיניסטער איז געווען געגען דער מלחמה און האָט זיך אָנגעגעבען אין דעמיסיע. דער ראַטה פון קאָמפּעטענטע מענשען, וואָס דער קיסר האָט צוזאַמענגערופען, איז אויך געווען געגען דער מלחמה, ווייל ער האָט אויך אויס-גערעכענט, אַז ס'איז ניטאָ קיין געלד מיט וואָס איהר צו פיהרען. מ'האָט געקענט אַרויסלאָזען פּאַפּיר-געלד; מ'האָט אָבער מורא געהאַט, אַז דאָס וועט ברענגען זעהר טרויעריגע פאָלגען. ניט קוקענדיג אויף אַזאַ אָפּאָזיציע, האָט אַלעקסאַנדער דער II-טער פאַרט ערקלערט אַ קריעג. מ'האָט אַרויסגעלאָזען אַ גרויסע סומע פּאַפּיר-געלד: סך-הכל איז אין דער צייט פון דער מלחמה געווען 1 מיליאַרד 200 מיליאָן רובל פּאַפּיר-געלד. דער קורס פון פּאַפּירענעם רובל איז געפאַלען. צוליעב דעם פאַלען אין קורס האָט די רעגירונג אין דער צייט פון דער מלחמה פערלאָרען ביז 340 מיליאָן רובל. אויס דער געשיכטע פון די רוסישע פינאַנסען ווייסען מיר, אַז פריהער ווען מ'פלעגט אַרויסלאָזען אַ מאַסע פּאַפּיר-געלד פלעגט דער קורס פון רובל פאַלען ביז 20 קאָפּ. פאַר וואָס פרעגט זיך איז אין דער צייט פון דער טערקישער מלחמה פערהעלטניסמעסיג דער קורס פון פּאַפּירענעם רובל געשטאַנען גאַנץ שטייף? דאָס ערקלערט זיך דערמיט, וואָס די פינאַנסען האָבען זיך אָנגעהויבען צו ענטוויקלען ביי נייע עקאָנאָמישע בעדינגונגען: די לייבאייגענטהומס-ווירטשאַפט האָט געהאַלטען אין פאַלען; אויף די חורבות פון דער נאַטורעלער ווירטשאַפט האָט אָנגעהויבען אויסצוואַקסען אַ געלד-ווירטשאַפט. דאָס לאַנד מיט די אויפגעלעבטע עקאָנאָמישע אומשטענדען האָט פאַרווענדט אין איהר פערקעהר אַ מאַסע געלד אין דערמיט אונטערגעהאַלטען דעם קורס פון דעם פּאַפּירענעם רובל.

די טערקישע מלחמה איז געווען די לעצטע, וואָס איז בעפיהרט געוואָרען מיט דער הילף פון פּאַפּיר-געלד.

III.

די היינטיגע מלחמות פיהרט מען איבערהויפט אויף דעם רעכנונג פון מלוכה-קרעדיט. די מלוכה לייהט גרויסע סומען געלד ביי קאפיטאליסטען און אויף דעם געליהענעם קאפיטאל ארגאניזירט זי די גראנדיעזע מלחמות. ווען מ'פיהרט א מלחמה אויף דאס אייגענע געלד, אויף דעם איינטראג פון פאלשע מטבעות און פון פאפיר-געלד, וואס מ'לאזט ארויס, רופען זיך גלייך אב אויף דער פאלקס-ווירטשאפט די טרויעריגע רעזולטאטען פון דער מלחמה. נאר אין די מלחמות אויף געליהענע געלד לאזען זיך די רעזולטאטען פיהלען ניט מיט א מאל, נאר אין א משך פון א לענגערער צייט. די אבצאהלונגס-לאסט ווערט שווערער פון יאהר צו יאהר צוליעב די נייע הלואות, צוליעב די פראצענטען, וואס מ'דארף פאר זיי צאהלען; די הוצאות פון איין מלחמה צאהלען אויס פיעל דורות. לויט דעם ביודזשעט-רייסטער דארף די הלואה, וואס מ'האט געמאכט אין 18-טען יאהר-הונדערט צוליעב דער ערשטער מלחמה מיט טערקיי, אויסגעצאהלט ווערען אין 1919-טען יאהר. מ'קען זיך פארשטעלען, ווי לאנג מען וועט דארפען צאהלען די חובות, וואס מ'האט געמאכט צוליעב דער מלחמה מיט יאפאן!...

די רוסישע רעגירונג האט שוין פון לאנג אן פערשטאנען, אז מלחמות לוינט צו פיהרען אויף געליהענע געלד. די מעגליכקייט צו מאכען הלואות אויפ'ן חשבון פון פאלק בינדט פאנאנדער דער רעגירונג די הענד אין איהרע אונטערנעהמונגען און גיט איהר א נייע שרעקליכע מאכט צו פערשקלאפען דאס פאלק. לייהענדיג געלד, פערשטארקט די רעגירונג דעם פלאט און די חיל און ברייננט זיי צו אזא מדרגה, צו וועלכער זי וואלט זיי קיינמאל ניט געקענט ברייננגען פאר דאס געלד, וואס ווערט צוזאמענגעקליבען דירעקט פון פאלק. אזעלכע גרויסע סומען געלד, וואלט דאס בעטלערישע פאלק ניט געקענט געבען...

דער קיסר אלעקסיי האט אויך געפרובט לייהען געלד ביי די אויסלענדער, נאר מ'האט איהם ניט געגעבען, ווייל דאס דאמאלסט-דיגע רוסלאנד האט איבערגעלעבט די בליהונגס-צייט פון דער עכטער נאטורעלער ווירטשאפט, ווען אין לאנד איז געווען צו ווייניג סחורות און געלד. אין אונזערע הלואות האט זיך די דאמאלסדיגע אייראפא נאך ניט גענויטיגט; זי האט געהאט איהרע

אײגענע תבואות; דער האַנדעל מיט אַנדערע סחורות האָט זיך בײַ אונז נאָך ערשט אָנגעפאַנגען. אויך יעליזאַװעטאַ האָט ניט געקענט בעקומען אין אויסלאַנד קײן געלד און נאָר אין יעקאַטערינאַ דער II-טערס צײַטען האָט מען געמאַכט די ערסטע הלואה. צו דער צײַט האָט דאָס עקאָנאָמישע לעבען זיך אָנגעהויבען אױפצומונטערן; די סוחרים האָבען זיך בעקלאָגט, אַז ס'פעלט אוים מטבעות, אַז די קופערנע מטבעות זענען צו שװערע; זײ האָבען געבעטען די רעגירונג זי זאָל גרינדען בײַנק און קרעדיט-בילעטען. נאָר אױך צו דער צײַט האָט רוסלאַנד נאָך ניט געהאַט קײן מלוכה-קרעדיט אין ענגען זין פון װאָרט. יעקאַטערינאַ האָט בעקומען בײַ די האָלענדישע באַנקירען ניט קײן גרױסע סומען געלד אונטער אַ ספּעציעלער גאַראַנטיע. געװעהנליך גיט מען אַ מלוכה געלד אָהן יעדע גאַראַנטיע. די רעגירונג האָט אױך ניט געהאַט קײן אינער-ליכען קרעדיט; ס'איז נאָך ניט געװען אין לאַנד קײן קאַפּיטאַליס-טען, װעלכע האַנדלען מיט געלד, װי מיט אַנדערע סחורות. ס'זענען געװען פיעל פּערזאָנען, װאָס האָבען געהאַט קלײנע ער-שפּאַרונגען, װעלכע זײ פלעגען אַ רײַנלײגען אין די מלוכה-בײַנק, פון װאַנען די רעגירונג פלעגט זײ אַלײן אַרױסנעהמען און פערשװענ-דען. אין דער צײַט פון דער מלחמה מיט נאַפּאָלעאָן, האָט אַלעק-סאַנדער דער I-טער ניט געקענט קריגען צו לײַהען קײן געלד, װײַל דאַמאָלס האָט גאַנץ אײראָפּאַ געפיהרט מלחמות: ס'איז ניט געװען בײַ װעמען צו לײהען. די מלחמות מיט פּערסיען, פּױלען און קאַװקאַז האָט מען געפיהרט אויף דעם חשבון פון די געלד, װאָס איז געװען צרײַנגעלײגט אין די בײַנק, און מיט די צװײ הלואות פון 1828 און 1829 יאָהר. די בײדע הלואות זענען אױך געמאַכט געװאָרען אונטער אַ ספּעציעלער גאַראַנטיע. אין 1848-טען יאָהר, װען אין מערב אײראָפּאַ האָט אױפגעפלאַקערט די רעװאָ-לוציע, װעלכע האָט דאָרט פערניכטעט די זעלבסטהערשאַפט פון די קיסרים, האָט רוסלאַנד אָנגעהויבען זיך צו גרײטען צו אַ מלחמה, אָבער לײַהען געלד אױף די דאָזיגע מלחמה האָט די רעגירונג ניט געװאָגט. זי האָט מודיע געװען, דאָס זי לײַהט געלד, כדי דורכ-צופיהרען אײַזענבאַהן-װעגען. אין דער צײַט פון קרימער מלחמה האָט רוסלאַנד שױן ניט געקענט מאַכען קײן הלואות: מ'האָט

אִ'הר עֶרשטֶענס, נִיט גֶעטרוֹיט, אוּן צווייטִענס האָט זִי גֶעפִירט דִי מלחמה מִיט דִי רייכסטֶע מלוכות פוּן אוֹירָאפּא.

נאָך דער טֶערקישֶער מלחמה פוּן 1877־טֶען יאָהר האָט דִי רוּסִישֶע רֶעגִירוּנג זִיך אָבגֶעזאָגט פוּן וועֶלכֶע נִיט אִיז רֶעפאָרמֶען. דִי גֶעזֶעלשאַפט ווערט גֶערֶעכֶענט פאַר נִיט דֶערוואַקסֶען, פאַר דֶעם פאָלק בלייבט דִי ראָלֶע פוּן אַ מֶעלקֶערִיגֶער קוּה, וועֶלכֶע ס'אִיז גאָר אִיבֶּערִיג צוּ פִיטֶערֶען מִיט הֵיי. ס'פאַנגט זִיך אָן אַ טִיעֶף־רֶעאַקציאָנֶערֶער פֶּעריאָד אִין רוּסִישֶען לֶעבֶּען. דִי צאַרִישֶע זֶעלבּסט־הֶערשוּנג ווערט אִין דִי הֶענד פוּן אַלֶעקסאַנדר דעֶם III־טֶען אַ שטאַרקֶער פּאָלִיציי־אִישֶער יאָך, וועֶלכֶער שטִיצט זִיך אוֹיף דעֶם אוּנגֶעהֵייעֶר גרוֹיסֶען חיל אוּן פלאָט. דִי רֶעגִירוּנג פּראָטעֶזשִירט דעֶם אַדעֶל אוּן דִי פאַבּרִיקאַנטֶען. ס'ווערֶען גֶעמאַכט גרוֹיסֶע הלוואות, כדי דוּרכצוּפִיהרֶען אַייזֶענבּאהן־ווֶעגֶען צוּלִיעֶב אִינדוּסטרִיעֶלֶע אִין קרִיעגס־צוועקֶען. דִי אִינדוּסטרִיעֶ גֶעהאַט גֶערן אוֹיף גֶעהאַלט צוּ דער מלוכה; ס'עֶנטווִיקעֶלט זִיך דִי שוואַרצֶע אַרמֶעע פוּן דער בּיוּראָקראַטִיעֶ. דִי רֶעגִירוּנג פרוּבּט זִיך שטִיצֶען אוֹיף צוויי קלאַסֶען: אוֹיף'ן אַדעֶל, וועֶלכֶען מֶען אִיז מקריב דִי פוֹיערים אִין דִי גרוֹיסֶע געֶלד־סוּמֶען פוּן דעֶם אַדעֶל־באַנק, אוּן אוֹיף דעֶם אִינדוּסטרִיעֶלֶען קלאַס, וועֶלכֶער ווערט אוּנטֶערשטִיצט דוּרך אָפעֶנֶע אוּן גֶעהֵיימֶע גמילות־חסדים, פּרִיווִילֶעגִיעֶס אוּן נדבות. אַיינפִיהרֶענדִיג בּיי זִיך אִין דער הֵיים דִי „קאַפִּיטאַלִיסטִישֶע אוֹירָאפּאַ", האָט דִי רֶעגִירוּנג צוּרייצט דִי אַפּעֶטִיטֶען פוּן דִי קאַפִּיטאַלִיסטֶען; זֵיי צוּ בּעֶפרִידִיגֶען סטייעֶן קוים דִי הלוואות, וואָס דִי רֶעגִירוּנג מאַכט. דִי מלוכה־בּעֶשטעֶלוּנגֶען שלִינגֶען אַיין אוּנגֶעהֵייעֶרֶע סוּמֶעס געֶלד. שנעֶל וואַקסֶען אִין רוּסלאַנד דִי פאַבּרִיקֶען אוּן זאַוואָדֶען אוּן נאָך שנעֶלֶער דִי אָרעֶמקייט אִין דִי נִידעֶרִיגֶע פאָלקס־שִיכטֶען. אוֹיף דִי אוֹיסעֶרלִיכֶע פּאָלִיטִיק האָט רוּסלאַנד אַ גרוֹיסֶען אַיינפלוּס צוּלִיעֶב אִיהר אוּנגֶעהֵייעֶרֶער אַרמֶעע אוּן פלאָט. אִין לאַנד גוּפא האָט דִי זֶעלבּסטהֶערשוּנג דאַכט זִיך פאָלקאָם דֶערשטִיקט יֶעדֶען גֶעדאַנקֶען, יֶעדֶע בּעֶוועֶגוּנג דִי טוֹיטֶע שטִילקייט, וואָס הֶערשט אִין לאַנד — דאָס רוּפט מֶען אָן אַ פאָלקאָמֶע אָרדנוּנג. דִי קאַפִּיטאַלִיסטֶען פוּן מֶערב־אוֹירָאפּא האָבֶּען גֶעטרוֹיט דער רֶעגִירוּנג אוּן גֶעגֶעבֶּען געֶלד. דִי שטייעֶרן זֶענֶען גֶעוואָרֶען וואָס פוּן יאָהר שווֶערֶער. דער הוּנגֶער פוּן 1891־יאָהר האָט בּעֶוויזֶען אַז דער גלאַנץ פוּן דער אִימפּעֶרִיעֶ אִיז גִיכֶער

פוּן אַלץ עֶהנלִיךְ צוּ דעֶם פִינקלעֶן פוּן אַ פוּילעֶן האָלץ. נאָר אויף דִי רעֶגִירוּנג האָט דעֶר הוּנגעֶר קיַין אַיינדרוּק נִיט געֶמאַכט. מוֹרא האָבּעֶנדיג, אַז דִי אָפּטעֶ הוּנגעֶרציַיטעֶן פוּן פאָלק זאָלעֶן נִיט מאַכעֶן קיַין שלעֶכטעֶן אַיינדרוּק אויף דִי שטִימוּנג פוּן אוֹיראָפּא, וואָס גִיט דאָס געֶלד, זוּכט דִי רעֶגִירוּנג אויף אַלעֶרליַי אוֹפנים צוּ פעֶרדעֶקעֶן פוּן דעֶר עֶפעֶנטלִיכקיַיט דִי דאָזִיגעֶ שרעֶקלִיכעֶ בִּילדעֶר. אויף דִי פּרעֶסעֶ ווערט אַרויפגעֶלעֶגט אַ שטאַרקעֶרעֶר צוֹים; דִי אַיינפלוּסריַיכעֶ ציַיטוּנגעֶן פוּן מִזרח-אוֹיראָפּא ווערעֶן אוּנטעֶרגעֶקויפט מִיט דעֶם רוּסִישעֶן געֶלד; אִין לאַנד גוּפא ווערט גליַיךְ בּעֶשטראָפט יעֶדעֶרעֶר, וואָס רעֶדט דאָס, וואָס עֶר מיַינט, ווע֫געֶן דעֶם, וואָס עֶר זעֶהט: מעֶן רוֹיבּט אִיהם זיַין פריַיהיַיט אוּן אַמאָל אויךְ דאָס לעֶבּעֶן...

דעֶר יאָךְ פוּן ווִילקִיר האָט געֶשטִיקט אַלעֶמעֶן אוּן אַלעֶס... העֶלפעֶנדִיג מִיט גמִילוּת-חסדִים, בּעֶשטעֶלוּנגעֶן אוּן פּרִיווִילעֶגִיעֶס דעֶר עֶנטווִיקלוּנג פוּן דִי פאַבּרִיקעֶן אוּן זאַוואָדעֶן, האָט דִי רעֶגִירוּנג צוּ דעֶר זעֶלבּעֶר ציַיט אויסגעֶבּויט אויפ׳ן וועֶג פוּן דעֶר דאָזִיגעֶר עֶנטווִיקלוּנג אַנ׳ אוּנ׳אִיבּעֶרווִינדלִיכעֶ וואַנד אִין דעֶם געֶשטאַלט פוּן דעֶם פעֶראָרעֶמטעֶן אִינעֶרלִיכעֶן מאַרק. דִי גרוּנד-בּעֶפעֶלקעֶרוּנג אִיז וואָס פוּן יאָהר געֶוואָרעֶן אַלץ אָרעֶמעֶר, דִי פאַבּרִיק-פּראָדוּקטעֶן האָבּעֶן נִיט געֶפוּנעֶן קיַין קויפעֶר אִין לאַנד גוּפא. אָהן אַ מאַרק האָט אָבּעֶר דִי אִינדוּסטרִיעֶ נִיט געֶקעֶנט עֶקזִיסטִירעֶן. פִיהרעֶן דִי סחוֹרוֹת אִין מערב אוֹיראָפּא חאָט מעֶן נִיט געֶקעֶנט: דאָרטעֶן זעֶנעֶן דִי מעֶרק בּעֶלעֶגעֶרט געֶוועֶן מִיט אַייגעֶנעֶ סחוֹרוֹת, בִּילִיגעֶרעֶ אוּן בּעֶסעֶר-אויסגעֶאַרבּיַיטעֶ. נאַטִירלִיךְ האָט מעֶן זִיךְ געֶמוּזט ווענדעֶן צוּם מִזרח. כִיווא, בּוּכאַרא, פּעֶרסִיעֶן, מִיטעֶל-אַזִיעֶן זעֶנעֶן געֶוואָרעֶן דִי צעֶנטרעֶן, אויף וועֶלכעֶ אוּנזעֶר רעֶגִירוּנג, וואָס האָט זִיךְ אַזוֹי עֶנג פעֶרבּוּנדעֶן מִיט דִי אִינטעֶרעֶסעֶן פוּן דִי קאַפִּיטאַלִיסטעֶן, האָט געֶוועֶנדעֶט אִיהר אויפמעֶרקזאַמקיַיט אוּן אויף וועֶלכעֶ זִי האָט געֶזוּכט צוּ פעֶרשפּריַיטעֶן אִיהר אַיינפלוּס. אָבּעֶר אִין דִי דאָזִיגעֶ ראַיאָנעֶן האָבּעֶן דִי רוּסִישעֶ זִיךְ אַ מעֶטוּם אָנגעֶשטויסעֶן אויף עֶנגלאַנד. עֶנגלאַנד אִיז אַ געֶפעֶהרלִיכעֶר קאָנקוּרעֶנט; מִיט אִיהר האָט מעֶן געֶמוּזט אויסקוּמעֶן אָהן אַ מלחמה, חאָטש מ׳האָט געֶזעֶהעֶן שטאַרק פאַנאַנדעֶרצוּבּלאָזעֶן דעֶם פלאַם פוּן פיַינדשאַפט צוּ עֶנגלאַנד.

נִיט האָפעֶנדִיג אויף אַ בּריַיטעֶן פּלאַטץ אִין דעֶם טהיַיל אַזִיעֶן, האָט דִי רעֶגִירוּנג אָנגעֶהויבּעֶן דוּרכצוּבּרעֶכעֶן ווענעֶן אוּן אויסוועֶגעֶן

צום גרויסען אָקעאַן. דער וועג איז געלעגען דורך סיביר. סיביר האָט בעקומען אַנ׳ אייזענבאַהן־וועג. מען איז געגאַנגען ווייטער, קיין מאַנדזשוריען. ליייהענדיג יעדען יאָהר געלד, אויסבּרענגענדיג זייּ אויפ׳ן פערבּרעכערישסטען אופן אָהן אַ קאָנטראָל, אָהן אַרעכנונג, נעהמט זיך די רעגירונג אונטער דער מאַסקע פון אַפריוואַט־קאָמפּאַניע, בּויען די מאַנדזשורער וועג, אַ גאַנצע שטאָדט דאַלני, בּעוואָפנען אַרטור, וולאַדי־וואָסטאָק. וועגען די גנבות פון די מלוכה־געלד רעדען אַלע, אויסער דער רעגירונג אין מזרח טרעפט זיך די רעגירונג מיט יאַפּאַן, וועלכע לעבט איצט איבער די גילדערנע צייטען פון דער אונגעהויער שנעלער ענטוויקלונג אין איהר אינדוסטריע. די יאַפּאַנער כחורות פערפלייצען גאַנץ סיביר און דאָס בּעפעסטיגען פון די רוסען אויף די בּרעגעס פון אָקעאַן ווערט געפעהרליך פאַר די יאַפּאַנישע אינדוסטריע וועלכע האָט געקענט דערבּיי אָדער אין גאַנצען פערלירען דעם מאַרק, אָדער לכל־הפחות שטאַרק בּעגרענצט און געדריקט ווערען. די געגענזייטיגע אינטערעסען האָבּען זיך שוין לאַנג צוזאַמענגעשטויסען, ס׳האָט נאָר געפעהלט די עקספּלאָזיאָן אין דער פאָרם פון אַ מלחמה.

די רוסישע רעגירונג האָט זעהר גוט געוואוסט וועגען דער דאָזיגער צוזאַמענשטויסונג פון די רוסישע און יאַפּאַנער אינטערעסען; זי האָט געוואוסט, אַז ס׳קען קומען צו אַנ׳ אויפרייסונג און האָט זיך שוין לאַנג אָנגעהויבּען גרייטען צו דער מלחמה. אויב זי האָט שפּעטער געזאָגט, אַז די רוסישע אַרמעע איז ניט „צוגעגרייט“ צו דער מלחמה, איז דאָס נאָר געווען אַ געוועהנליכער אָפּיציעלער ליגען. מיט אַזעלכע ליגענס טרעפען מיר זיך אין דעם משך פון דער גאַנצער געשיכטע פון דער רוסישער רעגירונג.

ווען מיר וועלען זיך ווענדען צו דער געשיכטע וועגען דער פערשווענדונג פון די אינגאַנצע יערע סומען אויף קריעגס־בּעדערפניסען פאַר די לעצטע 10-15 יאָהר, וועלען מיר זעהען פאָלגענדעס: פאַר דעם משך פון 5 יאָהר (1888—1893) זענען די הוצאות פון דעם קריעגס־מיניסטעריום אויסגעוואַקסען, אין פערגלייך מיט דעם פריהערדיגען יאָהר, אויף 1.085.613.000 רובּל. פאַר די זעלבּע צייט איז אויף קריעגס־בּעדערפניסען אויסגעגעבּען געוואָרען מיט אַמאָל 30 מיליאָן און 80 מיליאָן. אַלזאָ האָט די מיליטער־פערוואַלטונג פאַר דעם משך פון די דאָזיגע 5 יאָהר אויסגעגעבּען 1 מיליאַרד און 200 מיליאָן רובּל. אין די ווייטערדיגע 5 יאָהר חוז׳ט זיך איבּער אין גאַנצען דיזעלבּע צאָהל

נאָך מיט אַ קליינעם צוגאָב פון 54.499.000 רובל; שפּעטער, כדי צו „פערשטארקען די קאַמפּפס־פערטיגקייט צו דער מלחמה", ווידער אַ צוגאָב פון 182.786.000 רוב. דאָס הייסט אַז דער צווייטער 5 יאָהריגער פעריאָד האָט געקאָסט דער קריעגס־פערוואל־טונג שוין אָנדערהאַלבען מיליארד. אין דעם דריטען 5 יאָהריגען פעריאָד (1899–1903) חור'ט זיך איבער אין דער קריעגט־פער־וואַלטונג דער ציפער פון אָנדערהאַלבען מיליאַרד און צו דער סומע ווערט נאָך צוגעגעבען כדי „צו פערשטארקען די קאַמפּפס־פערטיג־קייט" נאָך 223 מיליאָן רוב. אויף אַזאַ אופן קאָסט שוין דיזער 5 יאָהריגער פעריאָד 1 מיליאַרד 700 מיליאָן רובל. די זעלביגע געשיכטע חור'ט זיך איבער אין דער פלאָט־פערוואַלטונג.

אין דיזער פערוואַלטונג איז אויסגעגעבען געוואָרען פאַר דעם־זעלבען משך צייט אויסער די געוועהנליכע יעהרליכע גרויסע הוצאות (מעהר ווי 100 מיליאָן) כמעט נאָך 1 מיליאַרד רובל, אויך אונטער דעם שילד פון דער „קאַמפּפס־פערטיגקייט".

לויט די פּאַרבערייטונגס־הוצאות פערנעהמט רוסלאַנד דעם ערשטען אָרט צווישען די רייכסטע מלוכות פון דער וועלט. די רעגירונג האָט זיך אַליין דערשראָקען פאַר די דאָזיגע קאָלאָסאַל־גרויסע אויסגאַבען און, ניט וויסענדיג ווי פון זיי פטור צו ווערען, האָט זי צוזאַמענגערופען די בעריהמטע האַאַגער פריעדענס־קאָנפערענץ. פאַר דער צוזאַמענרופונג פון דער דאָזיגער קאָנפערענץ האָט דער „פראַוויטעלסטוועני וויעסטניק" פערעפּענטליכט פאָלגענ־דעס: „די הוצאות אויף אויסצוהאַלטען די אַרמעע בעטרעפען אין רוסלאַנד — 772.500.000 פראַנק*), אין דייטשלאַנד 675 מיליאָן פראַנק, אין פראַנקרייך 650 מיליאָן פראַנק, אין עסטרייך 432 מיליאָן פר., אין איטאַליען — 267 מיליאָן פר., אין ענגלאַנד 450 מיל. פר. דאָס אויסהאַלטען פון רוסישען סאָלדאַט איז דאָס בילינגסטע, דאָס קאָסט 772 פראַנק אַ יאָהר; דעם דייטשען — 1.162 פר., דעם איטאַליענישען — 1.535 פר., דעם פראַנצויזישען 1633 פר., דעם ענגלישען 2.045 פר. יעדער איינוואָהנער פון רוסלאַנד טראָגט אויף זיך די הוצאה פון 6 פראַנק אויף מיליטער־קאָסטען, אין דייטשלאַנד 13 פר. אין איטאַליען 9 פר. א. ז. וו.

*) א פראנק א־ז אנ'ערך 37 קאפ.

ווײַטער זאָגט די רעגירונג, אַז די דאָזיגע הוצאות וואַקסען אָן אַנ'אויפהער און זײ קענען „פערשטעהט זיך, ניט זײַן פּראָדוקטיװ". „זײ שעפּען אויס די אײנטראָגס=קוואַלען פון דער נאַציאָן, זײ ברײַנגען מיט די פערגרעסערונג פון די שטײַערען, זײ פערהאַלטען די ענטוויקלונג פון דעם אַלגעמײַנעם וואָהלשטאַנד".

די שרעקען פון דער רוסיש=יאַפּאַנישער מלחמה זענען געווען אַנ'ענטפער אויף די דאָזיגע רעד. דאָס רוסישע פאָלק האָט אָבגעצאָהלט דעם שווערען בלוט=שטײַער, די מלחמה האָט פערשלונגען ניט 6 מיליאַרד פראַנק, ווי דאָס האָט געטראַכט דער „פּראַוויטעלסטווענִי וויעסטניק" אין 1898 יאָהר, נאָהר צום ווענִיגסטען 3 מאָל מעהרער...

וואו זשע האָט די רוסישע רעגירונג גענומען געלד אויף צו פיהרען די דאָזיגע קאָלאָסאַלע מלחמה? די מלחמה האָט זיך געצויגען 18 חדשים און יעדער חודש האָט אָבגעקאָסט אַם ווענִיגסטען 200 מיליאָן רובל, ד. ה. מעהר אַלס 6 מיליאָן רובל אַ טאָג. די רעגירונג האָט ערוואָרבען געלד אויף פערשידענע אופנים: האָט געהעכערט אײניגע שטײַערן, זאָגאַר העכערען דאָס, וואָס ס'איז שוין אַזוי אויך געװען הויך, — איז געווען זעהר שווער; זי האָט פערקירצט די געוועהנליכע מלוכה-הוצאות אויף 15 מיליאָן רובל, און דאָס געלד האָט זי פערווענדט אויף די מלחמה; אַנ'ערך 150 מיליאָן איז אַרויסגענומען געוואָרען פון מלוכה=אוצר; זי האָט ביסלעכווײַז אַרויסגעלאָזען פּאַפּיער=געלד, שטעלענדיג דערמיט אין געפאַהר די גילדערנע רובלס; נאָר די הויפּט=קוואַל זענען געווען די הלוואות – אויסערליכע און אינערליכע. פאַר די ערשטע 16 מאָנאַטען פון דער עכט=אַקטיווער מלחמה האָט די רעגירונג געמאַכט 6 הלוואות, פון זײ דרײַ אין לאַנד גופא (אינערליכע) און 3 אויסערליכע: 200+250+300+200+100+150 מיליאָן רובל, סך הכל 1 מיליאַרד און 200 מיליאָן. אָט דאָס איז די סומע הוצאות, וואָס זענען בעוואוסט דעם עולם, נאָר די גאַנצע מאַסע הוצאות קען מען נאָך געוויס ניט פעסטשטעלען. אויב מען זאָל פאַנאַנדערלעגען אָט די דאָזיגע הוצאות, וואָס זענען שוין יע בעוואוסט, אויף די 16 מאָנאַט פון דער מלחמה, קומט אויס 100 מיליאָן רובל אויף יעדען מאָנאַט. ביז דער דאָזיגער מלחמה האָט דאָס רוסישע פאָלק געצאָהלט פאַר די מלוכה=חובות צו

264.495.449 רובל יעהרליך; נאך דיזער מלחמה איז דער לאסט געשטויגען זעהר הויך. לויט דעם ביודזשעט אויף דעם 1906 יאהר איז בעשטימט געווארען א סומע פון 334.729.871 רובל, אויף צו דעקען די חובות, ד. ה. אז דאס אויסצאהלען הויל. די מיליטער־הלוואות, וואס זענען געמאכט געווארען אין דער צייט פון דער לעצטער מלחמה, וועט קאסטען יעהרליך העכער 70 מיליאן רובל! יעדען איינוואהנער פון רוסלאנד, פון קליין ביז גרויס, מאנסלייט און פרויענצימער, וועט אויסקימען צאהלען פראצענטען אויף די מיליטער־הלוואות צו 60 קאפ.! א פאמיליע פון מאן און פרוי און 5 קינדער, למשל, וועלען מוזען יעהרליך אריינטראגען אויף די יאפאנישע מלחמה 4 רובל 20 קאפ. אויסער דעם קומט אויס יעדען איינוואהנער — סיי א קינד סיי א דערוואקסענעם מענשען צו צאהלען צו 2 רובל 15 קאפיקעס יעהרליך פאר די אלטע הלוואות. דערביי דארפען מיר ניט פארגעסען אן די 20 רובל, וואס יעדער איינוואהנער דארף יעהרליך צאהלען אויף אנדערע מלוכה־הוצאות. ניט יעדער איינוואהנער אבער פראדוצירט ווערטה־זאכען, אדער בעקומט איינטראג. די קליינע קינדער, די זקנים, א מאסע פרויען, דער חיל, די גייסטליכע, די מאנאכען, די בעאמטע א. ז. וו. לעבען דאך אויף דעם חשבון פון די פראדוצירענדע קלאסען, און אויב מ'זאל דעריבער די מלוכה־הוצאות בכלל און די מלוכה־חובות בפרט פאנאנדערלעגען אויף די אמת'ע ווערטה־פראדוצענטען, אויף די פערזאנען, וואס לעבען פון זייער הארעוואניע, וועלען מיר דאן בעקומען א שרעקליכען און גרויליכען בילד....

אויסער די הוצאות אויף צו פיהרען די מלחמה האט רוסלאנד פערלארען אונגעהויערע סומעס: די דערטרונקענע שיפען, די שיפען, וואס האבען זיך איבערגעגעבען אין די הענד פון שונא, דאס געוועהר, וואס דער פיינד האט אבגענומען, די פראוויאנט, די פעסטונגען, די אייזענבאהנען א. ז. וו. די גרויס פון די דאזיגע הוצאות איז נאך עד היום אונבעשטימט און מיר וויסען נאך ניט ווי פיעל רוסלאנד האט אבגעקאסט די „טאפפערקייט" פון די סטעסעלס, קוראפאטקינס, אלעקסייעווס און אנדערע „העלדען פון דער לעצטער מלחמה"!

מיר וועלען דא געבען נור איין קליינע רשימה פון די יאפאנישע עראבערונגען: די יאפאנער האבען אריינגעכאפט ביי

די רוסען אין 12 געפעכטען, אנהויבענדיג פון טיורענטשען און ענדי־גענדיג מיט מוקדען, 796 קאנאנען, 368.091 שוס־און אנלאדונגס־אפאראטען, 111.446 ביקסען, 31.202.748 פאטראנעס. אין פארט־ארטור, וואו די סאלדאטען האבען צוליעב סטעסעלס קאפריז געליטען הונגער, האבען די יאפאנער אויסגעדעם אריינגעכאפט א מאסע מעהל, סוכארעס, פלייש, רייז א. ז. וו. די רוסישע אדמיראלען האבען אין דער צייט פון מלחמה פערלארען 14 פאנצער־שיפען, 5 געפאנצערטע קרייצערס, 6 פאנצערדעק־קרייצערס, ניט וועניג טראנספארטען, 20 קאנטרמינען־טרעגער, עטליכע קאנאנען־שיפלעך, מינענטרעגער א. ז. וו. דער טאטאל־ווערטה פון דעם פערלארענעם פלאט ווערט אבגעשאצט אין 250 מיליאן רובל. שרעקליכער פון אלץ איז דאס, וואס די מאסע שיפען איז אריינגעפאלען אין די הענד פון שונה. אין די הענד פון שונה זענען אריינגעפאלען מעהר אלס 160 טויזענד געפאנגענע, פאר וועלכע רוסלאנד וועט מוזען ביי'ן אויסקויף איינצאהלען מעהר אלס 100 מיליאן רובל. א גרויסע שטיק אייזענבאהן־וועג, די פעסטונג, וואס מען האט געהאלטען אין „ארענדא" ביי כינא, דער בעסטער טהייל פין סאכאלין — דאס אלץ רעדט דייטליך וועגען די מיליארדען־היזקות פון רוסלאנד!...

דאס זאגענאנטע ליקווידירען פון דער מלחמה, ד. ה. די פאלקאמע אברעכנונג מיט די ליפעראנטען, די אויסרעכנונגען מיט יאפאן, דאס בריינגען די ארמעע אין פריעדליכען צושטאנד — דאס אלץ וועט אויך פארערען ניט וועניגער, ווי א מיליארד רובל. אין דעם הייטיגען (1906) יאהר רעכענט די רעגירונג אויסצוגעבען אויף די דאזיגע ליקווידאציע העכער ווי 400 מיליאן רובל און לייהען דערויף געלד, אויב מ'וועט געבען, אין אויסלאנד. אין דעם איצטיגען מאמענט האט רוסלאנד כמעט אינגאנצען פערלארען איהר קרעדיט; די הלואות, וואס די רעגירונג האט געמאכט פאר דער צייט פון דער מלחמה, האבען געקאסט, מוז מען זיך מודה זיין, זעהר טהייער. די רעגירונג פון דעם אונגעהויער גרויסען רוסלאנד האט איינגעוויליגט אויף אזעלכע פראצענטען, וועלכע קיין אייראפעאישע לאנד צאהלט ניט. אפילו די שלים־מזל'דיגע טערקיי בעקומט געלד פאר א קלענערען פראצענט. די רוסישע רעגירונג איז געצוואונגען געווען צו לייהען געלד אויף שענדליכע בעדינגונגען:

געלד פלעגט מען געבען נאָר אין דעם פאַל, ווען רוסלאַנד האָט בּעשטעלט געווער, ישוס־אַפּאַראַטען, צודאַטען, וואַגאָנען בּיי די אויסלענדישע פאַבּריקאַנטען און ליפעראַנטען פאַר אַ הויכען פּרייז. דאָס גאַליהענע געלד פלעגט בּלייבען אין אויסלאַנד גופא. לויט דער בּעשטעטיגונג פון דעם פינאַנס־מיניסטעריום אַליין פלעגט מען אויף די אויסלענדישע בּעשטעלונגען צאָהלען מיט 18%—12% טהייערער געגען די נאָרמאַלע פּרייזען. פיעלע בּעשטעלונגען זענען צו רוסלאַנד ניט דערגאַנגען, זאָגאַר ס'איז פאַר זיי געווען אָבּגע= צאָהלט מזומנים: דערמאָהנט זיך פיעל טראַנספּאָרטען מיט מילי= טער=משא די יאַפּאַנער האָבּען אַרייגעכאַפּט!...

אין דעם איצטיגען מאָמענט איז נאָך ניטאָ קיין מעגליכקייט אונטערצופיהרען די אונטערסטע שורה פון די הוצאות אויף די מלחמה מיט יאַפּאַן; דער גאַנצער הייטיגער יאָהר וועט נאָך פיל זיין מיט די אויסגאַבּען, וואָס די דאָזיגע שענדליכע מלחמה האָט אַרויסגערופען. מ'זאָגט אַז די רוסישע הזיקות וועלען דערגרייכען בּיז אַן אונגלויבּליכער סומע—פון נאָהענט 6 מיליאַרד רובּל! אַ פּשוט'ער רעכענונג וויזט, אַז אַזאַ מיינונג איז ריכטיג. און אויבּ אַזוי, הייסט דאָס, אַז די מלחמה האָט איינגעשלונגען די הכנסה פון גאַנצען פאָלק ניט נאָר פאַר איין יאָהר צייט. די פאָלגען פון אַזאַ קאָלאָסאַלער פערשווענדונג פון דעם פאָלקס= רייכטהום הויבּען זיך שוין אָן אַרויסצואווייזען: דער מלוכה=אוצר איז פּוסט, דער קרעדיט אין אויסלאַנד איז פערלאָרען, אומעטום רעדט מען וועגען אַ מלוכה=בּאַנקראָט. און נאָך שווערער זענען די פאָלגען פון דער מלחמה פאַר די אַרבּייטענדע קלאַסען פון דער בּעפעלקערונג, וועלכע טראָגען אויף זיך די הויפּט=משא פון דעם מלוכה=בּיודזשעט.

דער קורצער איבּערזיכט פון די רוסישע מלחמות בּרענגט אונז צו דעם שלוס, אַז די מלחמות, סיי זיעגרייכע, סיי פערשפּיעלטע, האָבּען פאַר דעם אַרבּייטער=קלאַס אַלץ דעמזעלבּען רעזולטאַט—זיי פערגרעסערען די שווערע לאַסט פון די שטייערן, — די לאַסט, וועלכע קען איינבּייגען דעם שטאַרקסטען רוקען און אויפצעהרען די געזונדסטע מוסקעלען. אויבּ אַ מלחמה בּרייננגט יע ווען עס איז נוצען און ריוח, קומט דאָס געוועהנליך אָן ניט דער מאַסע, וואָס טראָגט אויף זיך איהר גאַנצען לאַסט.

ערדע מלחמה טראָגען אויס אויף זייערע פּלייצעס די, וועלכע גיבען אין די פּריוואַטלעכע צייטען די מיליאַרדען אויף צוצוגרייטען זיך צו איהר, און אין דער קריעגס־צייט — דעם שרעקליכסטען שטייער, דעם בלוט־שטייער.

דער פינאַנס־מיניסטער, בעטראַכטענדיג אין דעם בּוּדזשעט פון 1906 יאָהר די צוּרוּאינירטע מלוכה־און פאָלקס־ווירטשאַפט, האָט אַזוי געמעלדעט דעם קיסר: „די עקאָנאָמישע צוּרוּדערונג וועקט אויף די ענערגיע פון די מעהר טהעטיגע, טאַלאַנטפאָלע און אונטערנעהמונגס־פעהיגע געזעלשאַפטליכע עלעמענטען און רופען אַרויס די האַרטנעקיגע און העפטיגע אַרבּייט בּיי די אַרבּייטענדע מאַססען, און דאָס פיהרט פון דער אַנדער זייט צו דער פערבּעסערונג אין דער פאָלקס און מלוכה־ווירטשאַפט".

מיר האָבּען דאָ ציטירט דעם מיניסטערס ווערטער צוליעב דעם, וויל אין זיי דריקט זיך אויס די מיינונג, וועלכע האַלט זיך געוועהנליך אין דער געזעלשאַפט. דער מיניסטער האָט געזאָגט אַן'אמת, אָבּער מעהר ניט צוליעב דעם, כדי צו דערווייזען דעם ליגען. אמת, אַז נאָך אַ שטאַרקער צוּרוּדערונג קומט אָפט פאָר אין לאַנד אַן'עקאָנאָמישע אויפלעבּונג, נאָר דערבּיי דאַרפען מיר ניט פערגעסען, אַז אַזעלכע אויפרוּדערענגען האָבּען געבּראַכט אַפילו גרויסע פעלקער צו אַ פאָלקאָמען אונטערגאַנג און רואינירונג. נאָר לאָמיר אָננעהמען, אַז די צוּרוּדערונג האָט געבּראַכט צו אַ פרעכטיגער אויפבּליהונג פון די פּראָדוקטיווע קרעפטען. וואָס געווינען אין דעם פאַל די „אַרבּייטענדע מאַססען?" — גאָר נישט! נאָך יעדער מלחמה מוזען די שטייערן וואַקסען, און מען רייסט דעריבּער אָבּ דעם גרעסטען טהייל פון זייער אַרבּייטס־לוין פאַר די מלוכה. בּיז דער מלחמה האָט רוסלאַנד געצאָהלט אויף איהרע חובות 265 מיליאָן רובּל אַ יאָהר, נאָך דער מלחמה וועט זי צאָהלען 335 מיליאָן רובּל. די שטייערן, וועלכע מען העכערט אין דער צייט פון אַ מלחמה, ווערען געוועהנליך ניט אָבּגעשאַפט אויך אין דער צייט פון פריעדען. אַזוי צום בּיישפּיעל האָט מען נאָך בּיז איצט ניט פערקלענערט די שטייערן, וואָס מ'האָט פערגרעסערט בּעת דער רוסיש־כינעזישער מלחמה..

מיר האָבּען זעהר אַ גוטען בּיישפּיעל. דאָס קריעגס־לוסטיגסטע לאַנד אין אייראָפּאַ איז ענגלאַנד, וועלכע האָט אין פאָריגען

יאָהרהונדערט געפיהרט די גרעסטע צאָהל מלחמות. די ענגלישע מלחמות זענען שטענדיג געווען נוציג פאַר ענגלאַנד: זיי האָבען איהר געמאַכט פאַר אַ „געלד־קאַסע" פון דער גאַנצער וועלט. ניט לאַנג האָט ענגלאַנד געענדיגט די מלחמה מיט די בורען און האָט דערביי אַריינגענומען אין איהרע הענד די רייכסטע מלוכה פון אפריקע. און וואָס זשע? אין ענגלאַנד, וואו די בּיינק ברעכען זיך פון די מאַסען גאָלד, וואָס איז דאָרט צוזאַמענגעקליבען, פון וואַנען דאָס גאָלד פליסט זיך פאַנאַנדער איבער דער גאַנצער וועלט, איז דאָך אַלע מאָל געווען אַ מאַסע אָרעמעלייט און די צאָהל פון זיי ווערט אַלץ גרעסער און גרעסער. ניט לאַנג צום ביישפּיעל האָבען די אַרבּייטסלאָזע געמאַכט אַ בּעדייטענדע דעמאָנסטראַציע, און דאָ גאָר ניט לאַנג איז אין ענגלאַנד דורכגעגאַנגען אַ געזעץ, לויט וועלכען ס'ווערט פאַרוועהרט פון 11=טען יאַנואַר 1906 יאָהר אָן אַריינצופאָהרען אין ענגלאַנד די אַלע פּערזאָנען, וואָס פאָהרען מיט'ן דריטען קלאַס און וואָס האָבען ביי זיך אין קעשענע וועניגער, ווי 50 רובל. דיזען געזעץ האָט מען אַרויסגעגעבען צוליעב דעם, ווייל אין ענגלאַנד, אין דעם לאַנד פון מיליאַרדען, איז דאָ צו פּיעל אָרעמע לייט. די רעגירונג האָט אין איהר ערקלערונג וועגען די נויטווענדיגקייט פון אַזאַ געזעץ אָנגעוויזען, אַז אויף יעדע 39 מענשען געפינט זיך אין ענגלאַנד איין הונגערענדער! 370 טויזענד מאַן בעקומען אין ענגלאַנד שטיצע פון די צדקה־אַנשטאַלטען, און דאָס זענען שוין אמת'ע בעטלער! די צאָהל פון אַזעלכע „בעטלער", אַנדערס געזאָגט, אַרבּייטסלאָזע, פאַרגרעסערט זיך יעדעס יאָהר, און די דאָזיגע פערגרעסערונג איז געפעהרליך פאַר דעם פּראָלעטאַריאַט אין דער הינזיכט, וואָס לויט די ענגלישע געזעצען פערלירט יעדערער, וואָס בענוצט זיך מיט קהל'שע שטיצע זיין רעכט אַלס וועהלער אין די אָרטיגע איינריכטונגען, וועלכע שפּיעלען אין ענגלאַנד אַ גרויסע און וויכטיגע ראָלע...

און אויב אַזוי האַלט די זאַך אין ענגלאַנד, אין דעם רייכסטען לאַנד פון דער גאַנצער וועלט, טאָ וואָס קען מען שוין זאָגען וועגען רוסלאַנד?

די רוסישע ביוראָקראַטיע די טרייע דיענסט פון די רייכע קלאַסען, האָט געזעהען צו דערטרינקען דאָס לאַנד אין אונטער־טרעגליכע שטייערן. די רעגירונג, וואָס איז ניט פערראַנטוואָרטליך

פאר'ן לאנד, האט אין דעם משך פו׳ איין יאהר=הונדערט גערעכנט ארויפוואַרפען אויפ'ן פאלק אחוב פון העכער 6 מיליארד רובל! וויעפיעל פון די מיליארדען האט מען אויסגעגעבען אויף די בעדערפניסען פון ארבייטענדען פאלק, אויף דעם זאל ענטפערען דאס הונגערענדע אין בערויבטע רוסלאנד! אלע הזיקות, וואס די יאפאנער מלחמה האט געבראכט, קען מען גאר ניט אבשאצען מיט געלד. נאר אויך דאס, וואס מען קען יע אבשאצען, שטייגט אריבער אלץ, וואס די לעבעדיגסטע פארשטעלונגס=קראפט קען זיך אויסמאלען. אונזערע קינדס=קינדער, גאנצע רייהען פון די וויטסטע צוקינפטיגע דורות וועלען מוזען זיך פאנאנדערצאהלען פאר די חובות, וואס זענען געמאכט געווארען אהן דעם הסכם פון פאלק, אהן זיין ווילען.

אין מצרים זענען דא גרויסע העסליכע דענקמאלען=פיראמידען. די דאזיגע פיראמידען זענען געבויט געווארען לויט דעם בעפעהל פון די טיראנען, וואס האבען געוועלטיגט אין די אמאליגע צייטען איבער דעם פאלק פון מצרים. ס'זענען אריבער לאנגע יאהר=הונדערטען און די דענקמאלען שטעהען נאך און דערצעהלען די שרעקליכע בלוטיגע געשיכטע וועגען דעם, ווי הונדערטע טויזענדער פערשקלאפטע מענשען האבען זיך געקוועלט און זענען אומגעקומען, דורכצופיהרענדיג די עהגייציגע פלענער פון זייערע דעספאטען. די ביבעל וועט אייך דערצעהלען, אז די פיראמידען שטעהען אויף מענשליכע ביינער און זענען בעגאסען מיט דעם הייסען בלוט פון די מצרים... פונקט ווי די דאזיגע פיראמידען, דריקען די היינטיגע פעלקער אט יענע אונגעהויער גרויסע חובות, וועלכע די רעגירונגען פון פערשיעדענע לענדער און פעלקער מאכען צוליעב זייערע קריעגס=צוועקען. דעם דרוק פון די פירא=מידען=חובות פיהלט אויף זיך אויך דאס געדולדיגע רוסישע פאלק. די רוסישע חובות וועלען, ווי יענע מצרים=פיראמידען, דערצעהלען פאר די וויטסטע צוקינפטיגע דורות די שרעקליכע געשיכטעם וועגען דער הערשאפט איבערן פאלק פון דער אונבעגרענצטער אונפעראנטווארטליכער מאכט, וואס האט זיך קיינמאל ניט גערע=כענט מיט די אינטערעסען פון פאלק...

אונטער דער משא פון די מצרים=פיראמידען ליגען די טיראנען און דעספאטען. אונטער דער משא פון די היינטיגע פיראמידען=

די „שרעקליכע חובות ווערט פאר אונזערע אויגען בעגראבען אט די דאזיגע זעלבסטהערשאפט, וועלכע האט רואינירט, אויסגעמאטערט דאס פאלק און איהם געטריבען מעכטיג זיך אויפצוהויבען פאר זיינע צוטראטענע מענשען־רעכטע...

די געדולד פון פאלק, וואס האט אויסגעהאלטען הונדערטער יאהרען לאנג, האט איצט שוין געפלאצט, און — מ׳דארף מודה זיין — די מלחמה מיט יאפאן, די אונערטרעגליכע לאסטען פון דער דאזיגער מלחמה זענען געוועזען דער לעצטער טראפען, וואס האט איבערפיהלט דעם בעכער פון געדולד, — דעם בעכער, וואס רוסלאנד האט אויסגעטרונקען ביז׳ן דעק...

באגאלי עפאוו